

СЛОВО ПРОСВІТИ

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

20 (397), 17–23 травня 2007

ВАЖКА ДОРОГА ДО ТАРАСОВОГО ХРАМУ

Любов ГОЛОТА

БІЛЯ ІВАНА ПІДКОВИ

Канів цвіте білопінно. І, звісно ж, “хрущі над вишнями гудуть”. На шляху до Тарасової гори одинадцятого травневого дня зустрілися нам не плугатарі з плугами, а канівські школярі та студенти з мітлами і лопатами — готували бетонку до урочистого 22 травня — помчать нею, старенькою і некомфортабельною, далєбі, п’ятдесятилітньою, блискучі чорні машини з державними достойниками, — у гості до Кобзаря. Автобуси з прачанами з усіх кінців України вишикуються на спеціальному майданчику, і потягнуться до Батька Тараса жива людська ріка, долаючи 334 сходи, аби вклонитися Тому, кого називаємо Пророком українського народу. Цього-річний день повернення Тараса в Україну Національний заповідник “Тарасова гора” зустрічає у ристованнях — у прямому й переносному сенсі. У будівельній сітці приміщення музею, — там триває реконструкція. Ще 2003 року, готуючись до 190-річчя від дня народження Тараса Шевченка, розробили проектно-кошторисну документацію, зокрема на ремонт і реставрацію пам’ятника-хреста 1884 року та пам’ятника 1923 року; капітальний ремонт комплексу сходів на Тарасову гору; благоустрій об’єктів нижнього парку та облаштування системи зрошення в ньому; реконструкцію системи опалення музею та інших об’єктів, що передбачає також будівництво теплоенергетичної станції в комплексі з гаражами та оранжереєю, реконструкцію газопроводу для забезпечення тепlopостачання Заповідника тощо.

2004 рік почався для Заповідника неординарно: його генерального директора І. Ліхового звільнили 22 січня наказом міністра, а через деякий час Музей поставили на реконструкцію.

Згодом Ігор Ліховий довів у суді своє право обіймати посаду генерального директора (газета “Слово Просвіти” також виступала на його захист), його кар’єра

стала несподівано стрімкою — за час, що минув, поновлений генеральний директор встиг попрацювати не лише на благо Заповідника, а й на посаді міністра культури й туризму, в адміністрації Президента, а нині опинився на дипломатичній службі — послом у Білорусі.

П’ятдесятирічний Ігор Ліховий потужно долає кар’єрні сходи, особливо не переймаючись даними обіцянками і моральними зобов’язаннями щодо них, а шістьдесятисьомірічний музей Тараса Шевченка на Чернечій горі все ще в ристованні. Згідно з повідомленням на одному з сайтів нинішнього генерального директора, із передбачених на ремонт і реконструкцію 38 млн. грн. виділено й освоєно (з 2004 року) близько 17 млн. У 2005 році на реконструкцію музею було освоєно 9,5 млн. грн., у 2006 — 5,7 млн. грн. Деякі роботи працівники корпорації “Укрреставрація” виконують у борг. Діють згідно з проектом реконструкції, виконаним інститутом “УкрНДІпроектреставрація”.

Під безлюдним і безмовним музеєм у зеленій сітці (начебо об’єкт старанно замасковано) стоїть дошка, що повідомляє всіх охочих знати: реконструкція закінчиться у грудні 2008 року.

Невеликий шмат дороги, вимощеної кам’яною “шашкою”, — оце і всі зовні видимі ознаки реконструкції на Тарасовій горі. Утім, це лише видимі ознаки. Редакцію “Слова Просвіти”, окрім ходу реставраційних робіт і реконструкцій цікавить і боляче хвилює ще й інша тема — Тарасова церква. Це ініціатива “Просвіти” — спорудити всенародним коштом біля підніжжя Чернечої гори у Каневі храм-символ єднання не лише українців усього світу, а й усіх людей доброї волі, кому небайдужа доля України, хто бачить її відродження в духовній згуртованості народу, належному плеканні його могутнього творчого потенціалу, — виникла не випадково і не знеачка.

Спочатку її обговорили вузьким колом, нею перейнялися художники і письменники, підтримали політики і громадські діячі.

Політичну складову відкинули одразу — це мала бути справді всенародна воля, просвітянська ініціатива. Чотири роки тому, в травневі дні, у вказаному генеральним директором І. Ліховим місці — урочищі Монастирок — було поставлено і освячено пам’ятний хрест — символ намірів і запоруку єдності. У вересні, з допомогою УТ-1 (за підтримки О. Савенка, В. Кметика і забутого Бориса Гривачевського) оголосили збір коштів. Відтоді прізвища офірувачів друкуються на шпальтах “Слова Просвіти”, а на УТ-1 існувала передача “Тарасова церква”, яку готував до ефіру і вів Борис Гривачевський. Два роки тому її зняло з ефіру нинішнє керівництво Першого національного, позбавивши своїх глядачів можливості творити і дивитися сучасну телешевченкіану і, фактично, пришвидшити життєвий фінал Бориса Гривачевського.

Питанням будівництва Тарасової церкви з ініціативи “Просвіти” переймався комітет ВР із питань культури і духовності, у грудні 2003 року в Каневі відбулося виїзне засідання Оргкомітету та представників Національного заповідника, Товариства охорони пам’яток і архітектурних управлінь, за участі міського голови Канева Василя Коломійця. У зустрічі брали участь священники трьох конфесій Української Православної Церкви. Вирішили, що Тарасова церква буде над конфесіями, нести воїстину християнську любов. Прозвучала там і особлива думка єпископа Сафронія Черкаського і Канівського УПЦ МП: “Якщо я приїхав зі своєю свитою, а там буде стояти хтось другий (з іншої конфесії) і молитися, то я не переступлю порога до тих пір, поки він не вийде, а потім я зайду в храм. Буде тут сварка? Ні. Адже, я думаю, що всі ці тонкощі зглядяться, доки буде все збудовано”.

Цікаво, що всі, хто пожертвував свої кошти на Тарасову церкву, сприймають її будівництво як вияв соборної єдності.

Продовження на с. 8—9

МАНДРІВКИ ІСТОРІЄЮ З ВОЛОДИМИРОМ ЯВОРІВСЬКИМ

4

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

7

“ПРОСВІТА” НА СВЯТА І В БУДЕНЬ

11

ФЕСТИВАЛЬ МОНОВИСТАВ

14

**Добровільні пожертви
“На Кобзареву Церкву”:
МБФ “Українська Родина”
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ “Київ”,
МФО 320401 ЗКПО 21709106**

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 811 107 грн. 25 коп.

● МАНДРІВКИ ІСТОРІЄЮ З ВОЛОДИМИРОМ ЯВОРІВСЬКИМ

Продовження.

Початок у ч. 15, 16, 18 за 2007 р.

Отож, дорогі мої українці, продовжую знайомити вас із унікальним документом нашої історії — з подорожніми записами двадцятирічного архідиякона з Сирії Павла Халебського, який побачив Україну через півроку після Переяславської ради. Разом зі своїм батьком патріархом Макарієм Третім вони двічі пересікли Україну, — від південноподілляського села Рашків до Путивля. Відвідавши Московію, знову повернулися через Україну в Молдову та Волощину, а з Констанци — до Сирії. Молоде, чіпке й допитливе око араба Павла Халебського побачило Україну середини XVII століття зблизька, неупереджено зафіксувало тодішню високу українську цивілізацію, рівень нашої культури та духовності. І це після тривалої війни під проводом Богдана Хмельницького, у якій полягло більшість чоловіків, а сама Україна мусила б нагадувати моторошне руновище.

А втім, слухаймо очевидця в українській версії прекрасного прозаїка з Вінниці Миколи Рябого. Павло Халебський в Умані.

“Нас провели до величавої високої церкви з банею, вкритою пофарбованою в зелене бляхою. Збудовано її з дерева, і вона вельми простора, вся розмальована. Церкву осявають зсередини численні лампади з чудовими свічками зеленої барви. Над притвором милоє зір дзвіниці. Хори прикрашено поручнями, за ними стоять півчі й співають за нотними книгами, голоси їхні відлунують, наче грім.

Умань — перше велике місто в країні козаків; будинки в ньому високі й ошатні, більшіна належала ляхам, іудеям та вірменам, численні вікна з різнобарвного скла, всередині помешкання над ними висять ікони. Городяни дуже мальовничо убрані. У місті дев'ять церков, прегарних, з високими банями... За ляхів це місто було центральним, столичним, тут залишилося багато їхніх палаців, схожих на царські.

Коли читають Євангелію, то на початку й наприкінці співають “Слава Тобі, Боже, слава Тобі!”, і той спів звучить так піднесено, музично, немовби його супроводить орган.

Що ж до пречудового співу “Достойно є”, то всі присутні панотці з криласними хлопчиками сходяться посеред церкви й співають цю молитву хором, щиро й задушевно. Поминаючи Богородицю, усі доземно кланяються, чоловіки, навіть пастирі простоволосі.

Вони приходили гуртами, випереджаючи одні одних, аби стати під патріарше благословення й поцілувати хрест у правиці нашого владика. Коли ми проїздили шляхом, то вони, заглявши хрест на тичині, полишали косовицю, поверталися обличчями до сходу з жінками й дітьми та творили хресне знамення; чоловіки й парубки полишали коси й навипередки бігли, щоб патріарх поблагословив їх. Зустрічні подорожні зсідали з коней чи виходили з карет заздалегідь, ставали на узбіччі рядами, шапкували, поки не проїде попри них наш владика патріарх. Вони доземно кланялися, відтак підходили, цілували хрест, патріархові правицю й відходили.

За звичаєм, нам улаштували зустріч, бо щоразу, як ми виїздили з того чи іншого міста, один з верхівців, які нас супроводили, щодуху мчав уперед, везучи листа від пана полковника до всіх його підлеглих з наказом підготувати житло, страви й напої в достатній кількості для всіх мандрівників: нас з нашими служками, наших супутників — ігуменів монастирів та їхньої челяді, а також тримати наготові коней для наших повозів та накосити для них свіжої трави, бо, як уже згадувалося, у цій країні всеняке літо, аж ген до жовтня, буває зелень, і ми вельми дивувалися весняним квітам у таку пору”.

Звісно, я зачитую лише окремі фрагменти з книги Павла Халебського “Україна — земля козаків”, хоча “якби ми вчилися так, як треба”, то кожен українець мусив би мати цю книжку у себе вдома і щоденно читати бодай кілька рядків із неї. Для себе, для своїх дітей і внуків. Бо ж не так багато у нас таких дивовижних документів. Ось Павло вдивляється у Маньківку на Черкащині, прямуючи на зустріч із гетьманом Богданом Хмельницьким.

“Нас усечасно зустрічали в передмісті, за їхнім звичаєм, з хлібом, аби він родив удосталь, коли ж ми сідали до столу, також передовсім подавали хліб. Мешканці міста з корогвами й хрестами ви-

чей, в яких палять узимку, і димарів, то вони височезні, набагато вищі від кипарисів, доходять низу аж до горішніх покоїв. Поблизу цього палацу стоять величезні стайні.

Сходінками я піднявся до другого, горішнього палацу, що над фортечною брамою. Це, властиво, не один, а кілька палаців. І в одному, і в другому замку безліч вікон зі всіх боків. Архітектура цих замків нагадує будівлю на горі Святого Симеона в нас і в окрузі аль-Маарат. Усередині вони дуже пишні, вишукано оздоблені різьбленням. З горішнього поверху видко, може, на відстань одного дня шляху, видко всіх, хто звідусіль прямує сюди усіма шляхами. Тепер ці палати лежать у руїнах і ніби оплакують своїх булих володарів.

Зійшовши донизу, ми подалися оглянути фортечну церкву. Після ляхів козаки називають її Свято-Миколаївською, вони саме оновлюють церковні бані. За своєю архітектурою, розмірами, надто ж височін-

“Який це благословенний народ!
Який він численний!
Як ревно він береже православну віру!”

ями, як і в інших козацьких млинах: потік води падає згори й обертає зовнішні колеса, а вісь крутить млинові камені, що мелють пшеницю. Бачили також пристрої — м'яла для подрібнення жита і ячменю, причому товкачі то піднімаються, то опускаються в ступі. З житньої дерті викурюють горілку, з ячмінної — варять пиво. Придумане також терниці для льону на сорочки. Між колесами іззовні прилаштовано великі дерев'яні кадуби, де за ляхів валяли сукна. Назва цього міста — Буки”.

Це й сьогодні дивовижне за своєю красою село з кам'яними

Фото Олександра Литвиненка

ПИСАРІ ТА ХРОНІКЕРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЖИТТЯ

йшли нам назустріч на деяку відстань од брами, як уже оповідалося. Бувало, коли наближалися корогви та хрести, наш владика патріарх з благоговіння до них виходив з карети, за своїм повсякчасним звичаєм, і в мантиї ішов далі пішки, поки не увиходили до храму, звідки так само пішки діставалися до нарихтованого для нас житла, — там, край воріт, підіймали хреста на тичині.

Знай, читачу: у землі козацькій нема вина, натомість уживають ячмінний відвар, дуже приємний на смак. Ми пили його замість вина, що ж було діяти? Та цей ячмінний відвар вельми помічний для шлунка, освіжає, особливо літньої пори. Що ж до медівки, яку також варять, то вона п'янить. А з жита, схожого на пшеницю, женуть горілку, жита в козаків удосталь, і воно дешевше.

Поминувши браму, ступаеш на широкий майдан, і ось перед тобою височить препишний палац, немовби витесаний з велетенського могутнього прадерева, що у вогні не горить. Насправді його складено з міцних і вогнетривких дубових брусів, обтесаних і гладенько відгембльованих, припасованих так щільно, що не видко найменшої шпарини, тому й здається, що стіни вгору й ушир зроблено з одного шматка деревини, а кожен такий брус завдовжки понад півсотні ліктів, а завтовшки чотири лікті. Кожну зі стін цього величезного палацу складено з чотирьох таких брусів рівнобіжно до землі від підвалин до даху. У палаці легко заблудитися — так багато тут усіляких покоїв, один над одним поверхами. Що ж до пе-

ню, величавістю вона — з числа найдовершеніших храмів. Основа її хрестовидна, обидва криласи заглиблено. Вівтар благоліпний, великий. Там, де катедра (нагірне місце), баню підтримують чотири могутні пілони; вирізьблені з дерева, позолочені, вони ніби викуті зі щирого золота.

О, який це благословенний народ! І яка благословенна це країна! Велике достоїнство її в тому, що тут немає жодного чужинця іншої віри, а самі лише православні, вірні та побожні. Яка ревність, властива святій душі й чистій вірі, воістину православної!

Блаженні очі наші за те, що вони бачили, блаженні вуха наші за те, що вони чули, блаженні серця наші за пережиту нами радість і захват у країні козаків!

Звільнившись з панської неволі, козаки живуть тепер у radoцях, веселоцях, на волі; збудували соборні церкви, оздобили їх чесними та божественними іконостасами й образами, корогвами й хрестами. Як ми помітили, церкви козацькі одна від одної гарніші, величніші, навіть у селах. Люди стали відверто сповідувати свою віру, ще ревніше, з більшою охотою віддаються вченню, читанню і мелодійним церковним співам.

Уставши вранці у понеділок, 19 червня, ми промандрували дві милі й приїхали до іншого великого міста, яке лежить між горами, з укріпленнями й фортецею, спорудженою на одній з гір, понад урвищем, з великим ставом у долині, на греблі його стоять чотири млини з дивовижними рушійними пристро-

каньйонами у середньовічному стилі, зі стрімкими дорогами, вписаними в ландшафт хатами, з гайдамацьким духом свободи, нестримним розмахом.

“Відтоді, як ми ступили на землю козаків і до нашого виїзду з неї, ми, за їхнім звичаєм, безкоштовно користувалися каруцями (*волосяка назва повозу — М. Р.*) та кіньми для перевезення наших тяжарів од міста до міста, бо наші коні охляли на цьому довгому шляху.

Увечері ми в'їхали до великого міста, також укріпленого, з водоймами й садами, бо ця благословенна країна схожа на гранат, привабливий ззовні й поживний усередині. Назва міста — *Лисянка*. Місто має чотири церкви. У церкві великого Троїцького монастиря ми бачили ікону Владичиці в образі невісти у вінку. На всьому ж шляху сюди ми бачили її зображення у вигляді цнотливиці, незайманої діви з рум'янцем на личку. А ще в цій церкві свічник зроблено з оленьчих рогів, подібних до тих, у яких Христос явився Євстафію та говорив з ним.

З цього міста ми надіслали до Богом береженого гетьмана Зиновія Хмельницького листа, яким, за звичаєм, сповіщали його про свій приїзд, бо він з військом стояв за чотири великі милі від Лисянки.

Пустившись далі, ми проїхали ще дві великі милі просторим лісом, долиною поміж двома горами, шляхом вузьким та баюрисним. У праву та ліву руку видко було доглянуті садиби, хати, десь близько трьох сотень. Долину перегачено греблями, і утворився

каскад ставів, зариблених, порослих лататтям, куширем. На греблях, густо обсаджених вербами, шумлять млини.

Ніщо нас так не дивувало, як достаток козаків, множество свійського птаства: курей, гусей, качок. У полях та перелісах побачиш фазанів. Вони гніздяться й несуть яйця оддалік від людських осель, ховаючись у недоступних місцинах, а через те, що фазанів розмножилося понад міру, то їхні гніздовиська руйнують. У цій країні не знають ні тхорів, ні хижаків, ні плазунів, а якщо й трапляються гадюки, то вони шкоди не завдають, за винятком однієї, яку ми бачили дорогою з Волощини й убили її. А через достаток нема в країні козаків ні злодіїв, ні грабіжників.

Знай, читачу, що люди в цій країні живуть у вельми тісному суспільстві з домашньою худобою та свійським птаством. Нас вражала вдача цих людей. Чи не в кожній козацькій оселі дивувались достаткові, а найдорожче — кількості дітей до десятка й понад те, з такою білявою чуприною, що ми називали дітей дідусями. Різниця між ними у вікові — один рочок, вони йдуть драбинкою один по одному, що нас вельми розчулювало. Діти вибігали з осель на вулицю подивитись на нас, та радше ми тими дітьми щиро милувалися: з одного краю стоїть найвищенький, а з протилежного — найнижченький, нехай благословить їх Творець!

Що ж до їхніх домашньої худоби й свійської птиці, то у дворі кожного господаря (хай благословен буде Творець!) десяток видів: коні, корови, вівці, кози, схожі на газелей, свині, кури, гуси, качки, індки у безлічі в деяких, свійські голуби, яких тримають на горищах. Господарські двори стережуть пси.

Неабияк дивували нас різноманітні породи свиней усілякої масті. Вони бувають чорні, білі, червонасті, рудаві, жовтаві й сірі; коли масті перемішуються, то свині дивовижно рьбі, а деякі й смугасті. Випасають свиней свинопаси. Що ж до птаства, то курей, гусей і качок утримують окремо. Про їхні розмаїті посіви, напрочуд рясні, скажемо за іншої нагоди.

Кожну оселю оточує садок; вишні, сливи та інші дерева утворюють живопліт. Грядки засаджено капустою, морквою, редькою, петрушкою та іншою городиною.

Вибравшись вузьким шляхом з лісу, ми проїхали ще одну милю (а всього чотири цього дня) і наблизилися до великого міста з укріпленнями та фортецею під назвою Богуслав. Ми перепливали човнами велику ріку, ім'я якій — Рось.

Усі шестеро панотців богуславських уже очікували нас, у ризах та з корогвами, а також дитячий хор і миряни. Понад військом маяла корогва христороблого хороброго гетьмана Хмеля з чорної та жовтої шовкової тканини смугами з нашитим на ній естом.

У середу, рано-вранці, нам сказали, що гетьман їде вітати нашого владика патріарха. Ми вийшли з оселі зустрічати його на узбіччя шляху до фортеці, де для гетьмана улаштували резиденцію. Він під'їхав од міської брами з великим почетом, серед якого ніхто не зміг би його упізнати, бо всі були в пишних шатах і при коштовній зброї, а на гетьманові сидів короткий, зручний для верхової їзди простий козацький жупан з густими гудзиками, а на поясі висіла звичайна зброя”.

Далі буде.

Олег РОМАНЧУК,
шеф-редактор журналу “Універсум”, кандидат філологічних наук, член Світової організації періодичної преси (Брюссель), м. Львів

Кант говорив: “Я можу уявити політика, який керується тільки моральними принципами. Але не можу уявити моральної людини, яка керується тільки політичними міркуваннями”. На прикладі сучасної України добре видно, що геніальний німецький філософ мав рацію. Підтверджені існування кризи моральності в Україні — безліч. Рівень “чистоти влади” загальновідомий. Як ніколи актуально звучить давньоримська сентенція: “Всяка влада удержується лише тими засобами, за допомогою яких вона починається”. Цю тезу якнайкраще ілюструє історія нашої незалежності, яку під тиском зовнішніх і внутрішніх чинників санкціонувала перелякана партійно-советська номенклатура.

“Ніщо так не потребує моральності, як політика. Особливо тоді, коли людство дичавіє”. Ця думка Фазіля Іскандера пригадалася, коли стало відомо про рішення Анатолія Кінаха піти у владу. Такий крок лідера Партії промисловців і підприємців, який 26 липня 2004 року в прямому ефірі радіо “Свобода” одноозначно заявив, що людина (нинішній Прем’єр-міністр України), яка має судимості, не може претендувати на посаду президента. Тоді Анатолій Кінах був переконаний, що “люди з кримінальним минулим не повинні бути президентами держав”. “Обираючи таких людей, ми переступаємо межу моралі”, — наголошував він. Постає законірне запитання: чим насправді керувався А. Кінах у різні періоди своєї політичної біографії? Партійно-політичною доцільністю чи законами моралі?

На засіданні загальнонаціона-

КОЛИ ЛЮДСТВО ДИЧАВІЄ...

нального “круглого столу”, скликаного за ініціативою Президента 27 липня 2006 року, ведучи мову про зрадництво Олександра Мороза, Євген Сверстюк тільки й спромігся констатувати: “Не витримує українська душа того аморалізму. По суті, й далі триває та понад сімдесятирічна війна з народом. [...] Так звана політична еліта в Україні — проти народу. Вона була проти народу і за вождів”.

Тоді ж висловив свою позицію й Володимир Стретович, народний депутат: “Виходячи з того, що зробив новоявлений спікер парламенту Олександр Мороз, із політичних мотивів виступаю за те, що такі факти не можуть бути пробачені. За це треба відповідати. Своїм вчинком він на 180 градусів розвернув усю внутрішню політику держави та змусив суспільство здригнутися від думки, що буде далі?”

То що ж таке мораль? Для усвідомлюючої системи (людина, суспільство) мораль — зведення правил, які забезпечують внутрішню сумісність і виживання цієї системи. Мораль закріплюється у звичаях, законах. Звичаї і закони змінюються разом із зміною моралі, але можуть і відставати, і, як правило, відстають від неї. Іноді звичай існує тисячоліття після того, як моральні норми, що лежать у його основі, змінилися.

Толкott Парсонс у започаткованій ним теорії соціальних систем до головних детермінант соціальної системи зараховує моральні пріоритети й норми законодавства. Сьогодні сутністю нашого буття виступає не класова боротьба, а суспільна мораль, менталітет суспільства, наше недосконале, квазідемократичне законодавство.

До речі, про клас. Не можна плутати поняття класу і стану. У відносно короткий історичний період середньовіччя склалася станова держава, заснована військовою аристократією, у якій між станами була нездоланна межа, і смерд ніколи не міг стати не те що князем, а й природженим дворянином. До середньовіччя не було чіткого поділу населення на стани. Часто траплялось таке: плебей за походженням ставав на чолі держави, пастух перетворювався на царя і деспота. Навіть візантійські імператори могли походити з простих солдатів. Клас — це не щось залякле. Селянин, на відміну від нащадка якогось графа чи князя, може розбагатіти і перетворитися на найжорстокішого експлуататора. Досить згадати історію роду Демидових. Адже походження Демидових — пролетарське! А Сава Морозов? А інші мільйонери-капіталісти? Переважно всі вони походили з трудящих низів. Наївно думати, що пролетар, який піднявся на вершину влади, обов’язково збереже пролетарську мораль.

А нинішня українська олігархія — Медведчук, Суркіс, Пінчук, Порошенко, Коломойський, Ахметов і К? Хіба вони з аристократичних родин ведуть свій родовід?

“Трагедія радянської охлократії полягала не в тому, що нагору піднялися низи, а в тому, що піднялися бездарні представники народу, бандити, покидьки і дурні. На жаль, це відчувається і тепер”, — вважає Тарас Божко. Чи є моральним суспільство, в якому “герої нашого часу виростають із брехливих комсомольців... Наші мільйонери виростають із хитренких комуністів... Іх-

ні капітали не шахрайство, а “законом” оформлені...” (Євген Сверстюк).

1921 року В’ячеслав Липинський був змушений визнати: “Владу українську треба допіру створити. А творити владу можуть тільки люде моральні, то єсть люде, які глибоко всіми фібрами своєї душі вірають, що те, що вони творять, єсть правда, єсть добро. Люде, які своє особисте життя зв’язують з перемогою тієї правди і того добра, і люде, які ні на хвилину не сумніваються, що, во ім’я тієї правди і того добра, вони мають право накинати свою волю іншим людям, тобто власне створити владу. Коли б ми, замість творити кожним своїм ділом і кожною мислю реальною українську владу, зайнялись придумуванням ловких політичних комбінацій, які мали б врятувати неіснуючу Україну, то краще нам було б цю абсолютно безнадійну працю припинити.

Чи маємо ми свою мораль? Чи маємо ми своє творче поняття про добро і зло? [...]

Коли ж у нас віри і моралі немає, ми перетворюємося на аморальну сучасну політичну партію, тобто на політичне акційне товариство, оперте на надії виграти на одній спільній політичній спекуляції. [...] Коли не повстала досі Українська Держава, то це головним чином тому, що за рідкими винятками будувати її брались люде аморальні і внаслідок цього без пориву для жертв во ім’я своєї моралі. Переважно це бували політичні спекулянти, які спекулювали на допомозі московську, польську чи турецько-татарську, і не маючи власної моралі, вірили в щасливу полі-

тичну спекуляцію, в те, що діло “само зробиться”, а коли воно само не робилось, то зраджували і перебігали до інших таких спекулянтів”. Чи варто щось додавати?

Ніщо так не зміцнює правовий стан суспільства, як почуття власної гідності його громадян. Але почуття власної гідності з’являється в суспільстві тільки тоді, коли людина знає і бачить, що сама бере участь у будівництві суспільства.

Якщо ж її доля залежить від сваволі й самодурства чиновників, то ні про яку гідність і порядність не може йти мова.

Свобода суспільства і його моральність перебувають у прямому, можна сказати, синергетичному зв’язку. Без свободи і виховання почуття власної гідності не може бути моральності, як і без виховання почуття гідності не може бути свободи.

Недарма ж доктор медичних наук Володимир Войтенко наголошує: “Поняття гідності є засадничим при трактуванні любові (й безлюбності), совісті (й безсовісності), розуму (й безголів’я), права (й безправності), закону (й беззаконня), зрештою — державності й бездержав’я. Кримінал загрожує існуванню України. “Зверху” він пре у вічі, “внизу” ховається в номенклатурному інтимі. Закликаю до гідності!”

Людина з почуттям власної гідності ніколи “не сяде на голову іншому”, але й не дозволить сісти на голову собі. Тобто самоповага до себе — це одночасно повага до інших людей і повага до законів. Свободи для хама не існує. Хам може принижувати інших і сам готовий принижуватися. Отож доки люди не зрозуміють, що гідність і порядність — це не просто абстрактні поняття, а головні умови виживання суспільства, доти хами братимуть гору над народом і рано чи пізно доведуть суспільство до краху.

Іван ЮСИП’ЮК

РЕЄСТРАЦІЯ = ПРОПИСКА:

ШВИДШЕ “ТАК”, АНІЖ “НІ”

Конституція України (стаття 33) гарантує кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Окрім того, у статті 24 Основного Закону нашої держави йдеться про те, що “не може бути привілеїв або обмежень за ознаками... місця проживання...” Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, як невід’ємне право кожної людини, закріплено також у Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські та політичні права 1966 р., Протоколи № 4 до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р., а також інших міжнародно-правових актах. Та чи впроваджені ці норми у повсякденне життя кожного з 47 мільйонів українських громадян? Швидше “ні”, аніж “так”.

“ЕВОЛЮЦІЯ” ІНСТИТУТУ ПРОПИСКИ

1992 року в Україні скасовано кримінальну відповідальність за порушення правил паспортної системи, у 1997-му заборонено вимагати відомості про прописку під час прийняття на роботу, у 2001-му скасовано адміністративну відповідальність за прийняття на роботу без прописки та територіальні ліміти. 20 листопада 2001 року Конституційний Суд України визнав інститут прописки (а також усі пов’язані з ним правила й обмеження) таким, що суперечить Основному Закону. Логічно, що наступною ланкою цього ланцюга стало прийняття Закону “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні”.

Сьогодні Верховна Рада України розглядає проект Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України стосовно

БЕЗ ПАПІРЦЯ МИ КОМАШКИ?

цих питань. У випадку прийняття Закон передбачає внесення змін до окремих законодавчих актів України, зокрема до 8 кодексів, у тому числі Кодексу про адміністративні правопорушення, Цивільного і Сімейного кодексів, 40 законів із питань пенсійного забезпечення, соціального захисту, податків, регуляторної політики, виконавчого провадження тощо.

Нічого не скажеш, просто-таки “спринтерські” темпи щодо врегулювання процедури впровадження у життя згаданого нормативного акта, враховуючи, що базову редакцію цього Закону прийнято ще 11 грудня 2003 року. Особливо з огляду на те, що деякі (життєво необхідні для них самих, на їхній погляд) законодавчі акти депутати примудряються приймати майже миттєво. Чотири роки поспіль, після прийняття дуже важливого Закону для країни, яка претендує на визнання її демократичною, органи влади не реалізували зазначених конституційних та міжнародно-правових приписів у згаданих законодавчих актах, а відтак стара радянська система прописки (читай “закріпачення”) продовжує функціонувати. Адже прийняття Закону було лише одним із перших кроків у реформі системи прописки, оскільки зміст самої реформи полягає не лише в заміні прописки системою реєстрації, а в комплексній реформі законодавства з прав людини.

МАЄМО ТЕ, ЩО МАЄМО...

За своєю юридичною природою реєстрація відрізняється від прописки: якщо прописка мала на меті адміністративно-планове розміщення населення, то реєстрація — підтримання постійного юридичного зв’язку між особою і державою. Однак це лише у теорії все так просто. Насправді ж українці поки що продовжують потерпати

від цього совкового атавізму. Як? А дуже просто: спробуйте, можливо, у вас вийде, однак авторові цього зробити не вдалося — без штампа у паспорті про київську реєстрацію хоча б відкрити рахунок в одному зі столичних банків. Не кажучи вже про те, щоб оформити кредит, стати на облік у центрі зайнятості, отримати медичне обслуговування тощо. Та що там — для того, щоб здійснити таку просту операцію, як взяття напрокат будівельного інструмента, також, виявляється, необхідно показати паспорт із чарівним штампом про реєстрацію. А якщо врахувати, що у столиці працює близько двох мільйонів половина з яких упродовж доволі тривалого часу винаймає житло та, практично, проживає у Києві. А це ж цілий комплекс соціальних і побутових питань, для вирішення яких необхідна та ж реєстрація. Можна було б, звісно, зареєструватися “за місцем проживання фізичної особи, де вона постійно або переважно проживає на законних підставах, тобто як власник житлового будинку (приміщення), за договором його найму, піднайму, оренди або на інших передбачених законодавством підставах”. Тобто місце проживання особи визначається через правовий зв’язок із майном, точніше, житлом. Якщо раніше прописка за тією чи іншою адресою зумовлювала право власності на житло (тоді існували певні обмеження щодо прописки додаткових мешканців; без урахування норми житлової площі можна було прописати тільки близьких родичів), то нині цього вже немає. Власник житла може зареєструвати у своєму будинку чи квартирі будь-яку сторонню особу без будь-яких обмежень до норми житлової площі. Тобто, ви маєте право розпоряджатися самі й можете зареєструвати в себе навіть тисячі людей.

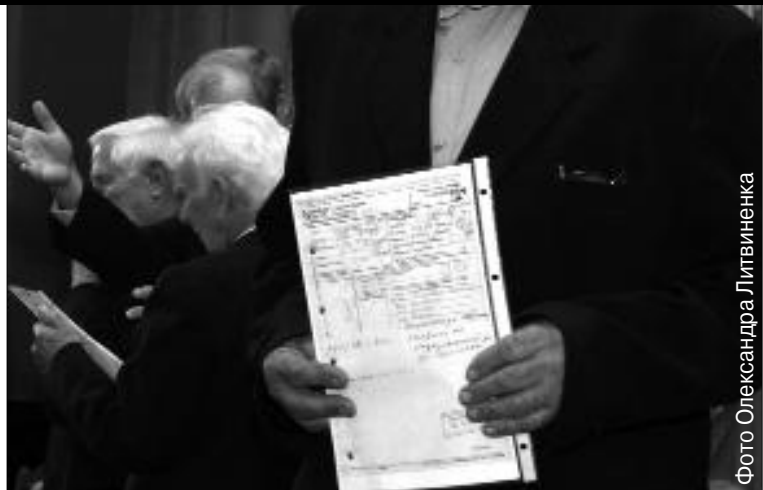

Фото Олександра Литвиненка

Але врахуйте, що саме на таку кількість вам нараховуватиметься плата за комунальні послуги. Однак знову ж таки — спробуйте зареєструватися... То як же ці речі узгоджуються з тими нормами, до яких ми звернулися на початку? Адже реалії свідчать, що не виконуються норми Конституції.

Основні заперечення проти скасування режиму прописки висувують правоохоронці, — мовляв, це істотно ускладнить пошук злочинців, узагалі пошук людей. Практика засвідчує інше. Наприклад, у Грузії й Молдові прописку скасовано вже кілька років. Сплеску злочинності це не спричинило.

ПРОПИСКА ПО-ЄВРОПЕЙСЬКИ

Сьогодні колосальну увагу наші високопосадовці приділяють начебто питанням підготовки до вступу нашої держави до Європейської спільноти. Чому б не скористатися досвідом європейських колег?

У країнах Європи існують дві основні моделі реєстрації фізичних осіб — скандинавська та модель Великобританії. Скандинавська модель — централізований реєстр

населення з широким і численним колом користувачів та службою банку даних для всього суспільства. А модель Великобританії — це багато реєстрів різного адміністративного призначення і з різними персональними ідентифікаційними номерами. Вони мають чіткі правила й значно обмежені щодо можливості розповсюдження даних. Їхніми недоліками є проблеми поєднання баз реєстрів.

Існування двох різних моделей реєстрації здебільшого визначається ставленням громадян до них. Якщо в скандинавських країнах існують тривалі традиції довіри громадян до держави й до державних органів, то громадянам зручно, коли вони зареєстровані й про них до реєстру внесено достовірні дані, пов’язані з персональним ідентифікаційним номером. Ставлення підданих британської корони та громадян інших країн значно відрізняється. Адже там мав місце негативний досвід зловживання персональними реєстрами. Тому більш доцільним тут вважають існування різних реєстрів, щоб обмежити можливості для зловживань такими базами.

Микола ДРОБНОХОД,
президент Академії наук
вищої школи України

*Закінчення.
Початок у числі 18 за 2007 рік*

НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Для реальних змін у розвитку наукової галузі насамперед потрібна **цілеспрямована, фінансово забезпечена науково-технологічна політика держави, яка відповідала б національним інтересам і світовим стандартам.**

Рівень фінансування науки повинен бути приведений у відповідність із вимогами чинного законодавства та з потребами нарощування наукового потенціалу держави. Водночас акцент має бути зроблено й на стимулюванні залучення до підтримки науки **коштів з інших джерел** — насамперед **коштів вітчизняних і зарубіжних інвесторів.** Відтак необхідно радикально спростити всі процедури, пов'язані з міжнародним науковим співробітництвом, а українські науковці повинні дістати від уповноваженого органу державної виконавчої влади у сфері наукової політики достатню інформаційну підтримку для пошуку іноземних партнерів із міжнародного співробітництва. **Мають бути створені умови для стимулювання залучення позабюджетних коштів на проведення фундаментальних досліджень, що не передбачають можливості одержання швидкого комерційного ефекту** — зокрема й через запровадження відчутних податкових пільг.

Для оптимального використання обмежених ресурсів, які держава може спрямувати в науково-технологічну сферу, необхідно чітко визначитись із **пріоритетами не лише наукового пошуку, а й у виборі конкретних базових інновацій, які дали б змогу в короткі терміни вийти на світовий ринок із новою конкурентоспроможною продукцією.** Потрібна подальша конкретизація наукових напрямів на підставі чітких оцінок і прогнозних розрахунків наслідків реалізації відповідних програм. Такі оцінки й прогнози мають здійснити державно-громадські експертні ради при уповноваженому органі державної виконавчої влади у сфері наукової політики.

При цьому **частка робіт, підтриманих державними програмами й грантами, повинна нарощуватись швидше, ніж базове фінансування наукових установ.** Протягом ближчих п'яти років слід досягти показника, за якого не менше 30 % бюджетного фінансування науки в Україні розподілятиметься на основі відкритих конкурсів, сприяючи підвищенню здорової конкуренції й змагальності в науковому середовищі.

Першочерговим завданням є **підвищення соціального статусу науковця,** повернення мотиваційних спонук до наукової праці, — через підвищення зарплатні й наукових пенсій; диференціацію тарифних окладів, залежно від показників наукової роботи; утвердження справжнього академічного й університетського самовряду-

вання. Цьому слугуватиме відродження системи широкої пропаганди й популяризації науково-технічних знань, здобутків українських науковців, які мають стати провідною силою в науці й освіті.

ПОКАЗНИКИ РІВНЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Слід відмовитися від **некритичного** застосування для оцінки у сфері науки традиційних **формальних показників** (кількість захищених дисертацій, наукових співробітників, наукових публікацій тощо), пам'ятаючи, що в українських умовах фаховий рівень науковців, рівень дисертацій і публікацій може істотно різнитися. Єдиним об'єктивним **критерієм оцінки в науці є думка сформованого наукового середовища.** Тож **єдиним індикатором здоров'я української науки загалом і кожної конкретної наукової установи має стати її конкурентоспроможність на світовому рівні, інтегрованість у міжнародний науковий простір і технологічний розвиток.** Кількісними показниками при цьому можуть бути:

- публікації в провідних фахових міжнародних виданнях та посилення інших науковців на ці публікації (“індекс цитування”);
- доповіді на міжнародних конференціях;
- отримані міжнародні гранти на наукові дослідження і науково-технологічні розробки;
- участь у міжнародних наукових та науково-технологічних програмах.

За сучасного стану української науки показниками рівня наукових досліджень також є:

- участь у національних наукових програмах, що знаходять практичне застосування в економіці, освіті, соціальній сфері тощо;
- участь у наукових дослідженнях за грантовим фінансуванням;
- залучення до наукової діяльності молоді;
- оцінка діяльності у фаховому науковому середовищі (фахових наукових радах).

Зауважимо, що традиційні показники (кількість захищених дисертацій, загальна кількість наукових співробітників, співробітників із ступеннями, кількість наукових публікацій тощо) мають здебільшого інформативний, а не оціночний характер.

Моніторинг зміни перелічених вище показників дасть уявлення про успішність реалізації державної політики у сфері науки або свідчитиме про необхідність корегування цієї політики.

НОВА ПАРТНЕРСЬКА МОДЕЛЬ

Потрібно виробити **нову партнерську модель взаємодії держави (в особі уповноваженого органу виконавчої влади) з організаціями науковців та науково-освітніми установами** — НАН України, університетами, науковими товариствами й громадськими академіями наук, які є елементами громадянського суспільства у сфері науки. Така модель передбачає прозору систему розподілу виділень на науку коштів на засадах здорової конкуренції ідей, наукових проектів, програм.

Водночас ця модель передбачає: рішення щодо пріоритетів наукової політики, підтримки тих або інших напрямів досліджень повинні ухвалюватися на основі широкого залучення органів самоорганізації самих науковців, через введення представників НАН України, громадських наукових асоціацій, вищих навчальних закладів, окремих провідних наукових шкіл до складу

державно-громадських рад, уповноважених виробляти й пропонувати рішення з усього спектра питань наукової політики.

Академічне й університетське самоврядування має отримати новий імпульс. Повноваження наукових рад щодо управління науковими установами треба розширити, їх слід наділити правом обирати керівників наукових установ та усувати керівників, що не впоралися з завданнями, відповідно до встановленої процедури. Необхідно запровадити принцип обов'язкової **змінованості** (принаймні раз на 10 років) керівників наукових установ.

Партнером держави у виробленні й здійсненні наукової політики повинна залишатися істотно реформована Національна академія наук України, де зосереджено величезний кадровий потенціал, усесвітньо відомі наукові школи. Цей потенціал треба зберегти. Реформована й демократизована НАН України має залишатися провідною установою з фундаментальних досліджень, а її майно, земля й нерухомість має перебувати під постійним захистом і контролем держави. НАН України, як і інші наукові інституції, слід звільнити від податку на землю й нерухомість.

Не менш вагомими партнерами держави повинні стати й університети, в яких навчальна робота має бути тісно поєднана з сучасною фундаментальною й прикладною наукою. Це повинно супроводжуватися ретельною

політики, Мін'юсту, Мінпромполітики тощо — для забезпечення практичних потреб відповідних галузей) і збереження самих академій як громадських об'єднань науковців.

Держава повинна провести об'єктивну **атестацію громадських об'єднань науковців — товариств, асоціацій, громадських академій наук** і за її результатами надавати підтримку тим об'єднанням, які справді роблять істотний внесок у розвиток вітчизняної науки. Більше того, стати партнером цих наукових об'єднань, визначати разом із ними пріоритети наукової політики.

Необхідно вдосконалити **атестацію наукових кадрів** через надання НАН України та провідним університетам права безпосереднього присудження звання професора, надання більших повноважень спеціалізованим радам із захисту дисертацій на місцях. Водночас треба скоротити кількість цих рад (закриттям їх у всіх тих установах, де немає відповідних кадрів та визнаних наукових шкіл), підвищити вимоги до їхнього складу й діяльності. У кожному дипломі професора, доктора й кандидата наук має чітко вказуватися, яка саме установа (заклад) це звання чи ступінь присудила.

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАХОДИ З РЕФОРМУВАННЯ

1. Затвердити Радою національної безпеки і оборони України Концепцію реформування наукової сфери України. Важливо, аби ця

відним нормативним документом.

4. Створити міжвідомчий орган із координації державної політики в науковій сфері.

Такий орган повинен діяти не за галузевим, а за функціональним принципом, координуючи, надаючи підтримку, встановлюючи критерії оцінки та здійснюючи моніторинг щодо всіх наукових досліджень у державі, попри відомчу належність, форму власності чи принципи організації колективів науковців, які виконують дослідження.

Щоб відрізнити статус такого органу від статусу міністерств і держкомітетів та підкреслити його демократичний характер, нерозривні зв'язки з науковою громадськістю, пропонується конституювати його як **Національну раду з питань науки та інновацій.**

Голова Національної Ради, як і весь її склад, затверджуються Постановою Кабінету Міністрів України (або Указом Президента). Враховуючи, що безпосереднім державним органом управління науковою сферою залишається МОН України, доцільно головою Національної Ради призначити міністра освіти і науки України.

До складу ради за посадою входять президент НАН України, керівники міністерств, що мають у своєму підпорядкуванні наукові структури, а також на основі постійної ротатії обрані за квотою провідні вчені, представники державно-громадських наукових рад та громадських академій наук і наукових товариств. Національна Рада діє відповідно до Положення про Національну раду з питань науки та інновацій.

До компетенції Національної Ради з питань науки та інновацій пропонується віднести:

- вироблення і внесення на розгляд Уряду України для подальшого затвердження Верховною Радою України загальних засад державної наукової політики;
- визначення пріоритетів наукової політики на поточний рік;
- внесення пропозицій щодо формування проекту Державного бюджету України в частині фінансування наукової й науково-технологічної діяльності;
- затвердження переліку державних науково-технологічних програм, які фінансуються з Державного бюджету України;
- координація виконання НАН України, університетами, науковими підрозділами міністерств наукових програм за кошти Державного бюджету України;
- атестація громадських об'єднань науковців;
- визначення (для подальшого затвердження Урядом України і Верховною Радою України) загальних засад атестації наукових установ, наукових працівників, присудження наукових звань і ступенів;
- щорічне заслуховування і затвердження результатів загального моніторингу стану наукових досліджень в Україні;
- сприяння міжнародному науковому співробітництву.

При Національній Раді з науки та інновацій доцільно створити **Національний науковий фонд України** як орган зі спеціальним статусом, який включав би Фонд фундаментальних досліджень та інші фонди, що забезпечували б інституційний розвиток науки та підтримку найперспективніших, визначених законодавчо, напрямів наукових досліджень. Керівника Національного наукового фонду призначає Кабінет Міністрів України за погодженням із **Національною радою з науки та інновацій.**

6. Забезпечити фінансування наукової сфери з держбюджету принаймні на рівні, визначеному законодавством (1,7 % ВВП).

7. Щодо реформування наукової сфери України, створення її нової структури потрібно внести зміни до чинного законодавства України.

атестацією ВНЗ, позбавленням найвищого IV рівня акредитації тих “скороспілих” університетів та інститутів, які не мають достатнього кадрового наукового потенціалу для підготовки кваліфікованих фахівців, провадження наукової роботи, де не сформовано наукового середовища.

Водночас наголос має бути зроблено на створенні умов для повноцінної наукової роботи університетських професорів і доцентів, що є необхідним компонентом процесу самовідтворення якісної наукової та освітньої еліти. Зокрема треба терміново переглянути нормативи лекційних навантажень професорів і доцентів у бік їхнього зменшення й збільшення таким чином часу для дослідницької праці.

Паралельно має стимулюватися створення **компактних науково-дослідних інститутів (центрів) при університетах, де наукові результати отримуватимуться з широким залученням аспірантів і студентів.**

Політика держави щодо п'яти **державних галузевих академій,** створених у 1990-ті рр., повинна передбачати підпорядкування наукових установ цих академій відповідним міністерствам (МОН, Мінкультури, Мінекономіки, Мінагро-

Концепція за Постановою Верховної Ради України набула статусу Закону України.

2. Упорядкувати й законодавчо визначити пріоритетні для держави наукові напрями.

3. Із метою координації науково-дослідної й інноваційної діяльності в межах кожного напрямку створити державно-громадські наукові ради. Основні завдання цих рад: вироблення пропозицій щодо державної політики стосовно відповідного наукового пріоритету, фінансової підтримки конкретних наукових тем, здійснення інституційних змін та інновацій, організація відкритих конкурсів на здобуття державних грантів, надання рекомендацій щодо присвоєння академічних звань, проведення експертизи наукових проектів, звітів про виконану роботу тощо. До складу цих рад залучатимуться представники наукових установ, громадських об'єднань науковців, керівники відомих наукових шкіл. Своєю діяльністю державно-громадські наукові ради охоплюватимуть роботу за відповідним науковим напрямом спеціалізованих наукових установ, їх підрозділів, технопарків, наукових шкіл тощо. Формування й робота державно-громадських наукових рад регламентуватиметься відпо-

НАША МОВА ВЕСНЯНА

АКЦІЯ «ЗРОБИ ПОДАРУНОК УКРАЇНІ ДО НОВОГО РОКУ! З 2007 РОКУ ПЕРЕХОДЬ НА УКРАЇНСЬКУ!» — СТАРТУВАЛА В ЧЕРНІГОВІ

Олександр ЯСЕНЧУК

Нещодавно в загальноосвітній школі № 13 м. Чернігова сталося диво. Громадський рух “Не будь байдужим” безоплатно передав школам міста комплекти сучасних українських книжок, причому таких, що декому з журналістів закортіло повернутися в дитинство і знову стати школярем. Кому ж не хочеться розкрити сторінки “Тараса Бульби” Гоголя в українському перекладі чи насолодитися “Тореадорами з Васюківки” Всеволода Нестайка в авторській редакції, або заціпеніти від жаху, почитавши “Графа Дракулу” Стокера, та взагалі зануритися в книжковий світ, подарований “небайдужими” чернігівським школярам. А як приємно бачити щасливі очі директорів шкіл, які особисто приїздили за подарованими книжками!

“Шкільні бібліотеки отримують таку дрібку нових художніх українських книг, що просто страшно! Ми так вдячні вам”, — говорили працівники бібліотек.

Що ж це за громадський рух “Не будь байдужим”? Це об’єднання людей, що має на меті сприяти відновленню української громадянської і національної свідомості. Під гаслом “Ні — Малоросії! Зробимо країну Україною!” рух упродовж 1,5 року провів 16 музично-інтерактивних акцій у містах Центральної України.

Поступово до розважального формату додали гуманітарну складову. Шкільні бібліотеки отримують від “небайдужих” сучасні українськомовні видання і науковий дайджест “Урок української”. Для 11-ти виправних колоній передплачено молодіжний журнал “Однокласник”.

Протягом останнього часу рух розпочав акцію “Зроби подарунок Україні до нового року! З 2007 року переходь на українську!” У виданні з однойменною назвою зібрані практичні поради для молодих русифікованих українців, як перейти на українську або стати її дієвим симпатиком.

Найбільшими активістами руху є українські музиканти: гурти “Тартак”, “Мотор’ролла”, “От Вінта”, “ФлайZzZa”, Ніна Матвієнко, Володимир Кушпет, Сергій Захарець, “Гайдамаки”, “Мандри”, “Гуляй-Город”, а в Чернігові до них долучився

місцевий легендарний гурт “Широко закриті очі”.

У квітні акція “Зроби подарунок Україні до нового року! З 2007 року переходь на українську!” стартувала в Чернігові, і проводитиметься у південніших містах України.

У Чернігові вперше відбулася презентація книжки — психологічного poradnika, як перейти на українську мову.

Як зазначив один з авторів книжки Денис Самигін: “Через те, що російською мовою на вулицях спілкується трохи більше людей, ми не повинні забувати свою мову”. Андрій Тимчук, лідер “ФлайZzZa”, підсумував:

— Ми вже 16 років незалежні, а з кожним роком втрачаємо нашу мову, культуру. В мене є знайомі з французького гурту, вони досить часто у нас виступають, то продюсер примусив їх за півроку вивчити українську мову. Зараз українську активно вивчають поляки, щоб зрозуміти тексти наших пісень, приїждять в Україну за дисками з нашою музикою.

Не оминули увагою журналісти й чернігівського “небайдужого” музику лідера гурту “ШиЗо” Олександра Легкобита. Він чесно зізнався, що в житті розмовляє російською, але прагне змінити все, щоб його рідне місто говорило українською мовою.

Після дарунку книжок чернігівським школам добровольці руху роздали на вулицях міста 1,5 тисячі книжок — психологічних poradnikів, як перейти на українську мову. Цікаво було спостерігати реакцію чернігівців на питання добровольців. “Чи розмовляєте ви українською мовою?” Дехто рішуче заперечував, проте книжки і значки з надписом “Міняю часи на годинник” брали всі. Цікава історія вийшла з волонтерами: такої кількості охочих роздавати книжки “НББ” не було навіть у Києві, зазначали організатори.

П’ЯТНАДЦЯТЬ РОКІВ «АРТ-ВЕЛЕСУ»

Що таке “Арт-Велес”? Це питання може здатися дивним для тих, хто хоча б інколи цікавиться сучасною і традиційною музичною культурою України. Адже найзнаковіші музичні події в столиці (а це великі фестивалі, імпрези, збірні концерти й презентації) організовує і проводить Мистецька агенція “Арт-Велес”. Кілька років тому “Арт-Велес” розпочав видавати диски. Окрім фестивалів CD-збірок, це своєрідний мультимедійний проект “Моя Україна. Берви”, присвячений традиційній культурі. Ці диски отримали високу оцінку не лише вдома, а й на міжнародному фонографічному ярмарку. Насправді “Арт-Велес” — невелика група молодих людей, творчих, амбітних і мобільних. Креативний директор мистецької агенції “Арт-Велес” Тарас ГРИМАЛЮК — гість нашої редакції.

Олександр ЄВТУШЕНКО

— Вашій агенції вже виповнилося п’ятнадцять років. З якими думками й почуттями Ви зустрічаєте свій ювілей?

— Не маємо звички слідкувати за датами. Чесно скажу: щойно я зрозумів, що нам 15 років... Пригадую “Червону Руту” в Запоріжжі. Це був 1991 рік. Там зібралися небадужі люди, які хотіли зробити щось корисне для української музики, культури. Досвіду не було, ніхто не знав, що таке приватний бізнес і як усе це робиться. Але всі ми тоді перебували в атмосфері загального національно-патріотичного піднесення, організовували концерти, якісь акції. Співпрацювали з Центром культурних ініціатив Міністерства культури. Пішли офіційні замовлення на проведення різних заходів, імпрез. Однак від початку ми вирішили, що будемо вкладати зароблені кошти у власні музичні проекти, цікаві для нас. Цього принципу дотримуємося й дотепер. У такий спосіб у середині 90-х заснували фестиваль “Рок-екзистенція”, який культивує найкращі зразки української рок-музики, альтернативної сцени. З таким музичним форматом працювати нелегко, адже ні держава, ні спонсори не розуміють, що це таке. Таких фестивалів у нас дуже мало. Також заснували фестиваль “Київська Русь” — це українська музика різних епох: і барокова, і традиційна, і академічна. Щороку фестиваль обирає якусь окрему тему з історії української музики й намагається її розкрити перед глядачем. Робили ми літературні й дитячі фестивалі. Окремо хочу згадати про щорічну акцію “Героям Крут”. Нагадуючи про відому історичну подію, доволі трагічну, ми проводимо паралелі з днем нинішнім, доводимо, що загибель 300 юнаків не була даремною.

— Відомо, що “Арт-Велес” наполегливо опікується збереженням фольклорної спадщини. Задля цього був започаткований проект “Моя Україна. Берви”?

— Так. Ми створили творчу групу з фахівців, здійснюємо фольклорні експедиції, а також намага-

мося рятувати архівні фонди автентичних матеріалів шляхом їх переписування на електронні носії. Диски, які ми виробляємо, не комерційні. Взагалі цей проект не комерційний, він — культурологічний. Насправді — це велетенська проблема, адже в нас на очах зникає дуже цінний пласт української культури. Цією справою, окрім нас і Товариства “Просвіта” разом із компанією “Атлантик”, ніхто не займається.

— Один із найбільших етнофестивалів “Країна Мрій” — це також Ваша робота?

— Ідея, концепція і наповнення “Країни Мрій” належать Олегу Скрипці. Він його придумав, а здійснюємо цю імпрезу разом. З гордістю зазначу, що за короткий час “Країна Мрій” набула великої популярності не лише в Україні, а й у багатьох європейських країнах. Кількість країн-учасниць щороку збільшується.

— Зважаючи на обсяги робіт агенції, у Вас мав би бути солідний штат працівників. Але насправді він дуже маленький. Кожна людина на вагу золота, чи не так?

— У нас постійно працює 10—12 осіб. Є ветерани і новачки. Я хотів би назвати людей, з якими мене пов’язують дружні й ділові стосунки вже багаті роки. Це наш директор Ігор Куліт, режисер Володимир Голосняк, автор, ведучий і режисер Євген Ніщук. Звісно, якщо ми беремося за супермасштабні акції, тоді добираємо команду помічників.

— Окрім фестивалів, добре відомі й популярні офіційні свята, які Ви проводите, — “День молоді”, “День Незалежності”, “День Святого Валентина, або Вечірка для усіх закоханих”. Та найбільш безпрецедентною подією в житті “Арт-Велеса” й усієї країни був, напевно, Майдан восени 2004-го. Адже організацією і режисурою цього небезбунного дійства займалась Ваша агенція?

— Певною мірою так. Чому саме ми цим займаємося? Це природно, тому що ми давно вже співпрацювали з тими політичними силами, які вийшли на Майдан. І з “Нашою Україною”, і з силами, які представляють Юрій Костенко, Ігор Гримів,

Володимир Бондаренко. Ще до початку президентської виборчої кампанії ми організовували великі масові акції, зокрема на “Співочому Полі”, де відбувалося висунення Ющенка на пост президента. Потім були великі тури по всій Україні. Тобто Майдан був у цьому ланцюгу останньою і найяскравішою ланкою. Коли ми почали будувати сцену на Майдані, робили її з думкою про те, що ця сцена стане своєрідним рупором свободи, правдивої інформації. З цією метою встановлювалися великі екрани, що безперервно транслювали “5 канал”. Щоправда, на той момент ніхто не міг гарантувати, що “5 каналу” не перекриють кисень. Якби це сталося, у нас були готові альтернативні джерела інформації. З великими боями з місцевою владою сцену вдалося встановити. Я вважаю, то був найбільший “прокол” тодішньої влади. Нам не звикати до екстремальних умов роботи. Просто ми навчилися враховувати всі можливі “сюрпризи”. Ось такий приклад. Ще перед Майданом на Конtrakтовій площі в Києві ми робили студентську акцію непокорі. Туди прибув ОМОН. Вони “вирубали” нам генератор звуку і світла й оточили технічний майданчик. Але — “В.В.” на сцені продовжує співати. ОМОН нічого не міг збагнути, тільки стояли і переглядаються. Вони ж не знали, що недалеко в нас стояв ще один замаскований генератор... А на Майдані було круто! І тяжко. Увесь час ми відчували тиск і від своїх, і від чужих. Там була маса людей, багато хто хотів керувати. Але досить швидко встановили чітку схему роботи сцени. Це тепер ми говоримо, що то був наш найбільший фестиваль у житті, коли перед усім світом виступили сотні артистів, десятки політиків. Але регулювати перебіг подій на Майдані було надзвичайно важко. Весь час прибували нові артисти, які просилися на сцену, нам передали кілька ящиків із дисками. Так виник цілий блок помаранчевих пісень. Деякі з них стали гімнами революції. Те, що було потім, — вже тема іншої розмови.

СПІВУЧА РОДИНА

Ансамбль традиційної музики “Буття” створений 2000 р. (м. Київ). Назва ансамблю походить від першого слова в ряду синонімів: буття, існування, матерія, природа, що на противагу небуттю є образом життя. Власне, ансамбль “Буття” дає нове життя сільській культурі, що має тенденцію до загибелі й виродження. Збереження і продовження гри на музичних інструментах і співу так званого “автентичного” напрямку в умовах сучасного міста — мета сім’ї Бутів та інших учасників ансамблю.

Основним складом ансамблю є Олег Бут (спів, перша скрипка), Оксана Бут (спів, цимбали, бубон), Василь Бут (спів, барабан). У концертах переважно бере участь 4—5 учасників інструментальної групи (+ скрипка-втора та басоля) та можливе залучення більшого колективу для акапельного співу й танців.

Виконувані твори члени ан-

самблю записали у фольклорних експедиціях. Основа репертуару — традиційні весільні награвання, супровід до танців, ліричні пісні, колядки й щедрівки. Ансамбль — учасник фестивалів “Світovid”, “Київська Русь”, “Країна мрій”, “Шешори”, “Skamba skamba kankle” (Литва), “Viljandi” (Естонія). Бере участь у радіопередачах, урочистих концертах і фольклорних святах. У 2004—2005 рр. ансамбль “Буття” грає на презентаціях і “школі танців” (щосередини та п’ятниці о 18.30) у музеї І. Гончара. Ансамбль запрошують на вечорниці й весілля поціновувачів справжніх традицій.

Дискографія: “Буття” (2001, ліричні пісні), “Поклонімося” (2003, колядки й щедрівки), “Мелодії душ” (2004, покличні пісні), “Життя Буття” (2005, інструментальна музика до танцю й весілля, ліричні та рекрутські пісні).

Інф. “СП”

ВАЖКА ДОРОГА ДО ТАРАСОВОГО ХРАМУ

Продовження. Поч. на с. 1

Можливо, саме це не всім подобається? Хоча Оргкомітет вирішив, що Тарасова церква буде під опікою Національного заповідника, і ставив за приклад Храм Гробу Господнього, де на далеко не мирній ізраїльській землі мирно моляться і греко-католики, і католики, і православні східного обряду.

І хоч канівська історична церква, в якій відспівували тіло Шевченка, належить Московському патріархату, працівники заповідника, незважаючи на ідею, що підхоплена українським народом, раптом висунили власну.

На сторінках “Слова Просвіти” виступила працівниця заповідника Зінаїда Тарахан-Бережа, пропонуючи “повернути нашому народові, після кількавікового забуття, маленьку дерев’яну козацьку церкву в ім’я Покрови Пресвятої Богородиці, відновивши її в Монастирку, під Чернечою горою, поряд із майбутнім монументом, який давно планується звести тут відважним українським гетьманам — Івану Підкові, Якову Шаху та Самійлу Кішці...”

Ось така, зовні благородна ідея, а якщо подумати — спроба “відвести очі” тим, хто мріє про Тарасову церкву; власне, це тільки моя особиста думка і мої переконання: ніяка відновлена (церква-макет?) будова XVII сторіччя, до того ж, — як розвиває свою гіпотезу З. Тарахан-Бережа, церква-усипальниця для найбільших достойників, для самого Симона Петлюри — не може бути Тарасовою церквою.

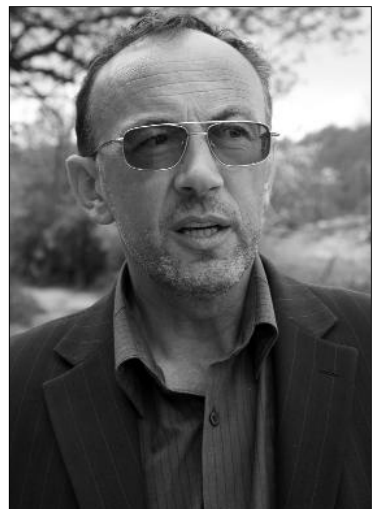
З цими думками ми й підїхали до урочища Монастирок, до пам’ятного хреста, який 20 травня 2001 року ставили не лише просвітяни, а й черкашани, мешканці Канева, представники всіх областей усієї України. Вигорілий на сонці і вимерзлий на вологих дніпровських вітрах, митий дощами і полосканий туманами, той шестирічний хрест стояв на місці. А на ньому по-хазяйськи висіла чиясь куртка. Як використовували таку символічну дерев’яну споруду як хрест в історії, — я знала. Пам’ят-

ний хрест-вішалка для одягу мені трапився вперше. Наш кореспондент Олександр Литвиненко вирішив таке чудо сфотографувати. Навперейми до нас, від модерного і нового фольксфагена-фаєтона кинувся досить видний моложавий чоловік:

— Куртку зніміть! Зніміть мою куртку!

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР

Із куряви вантажівок і реву бульдозерів до нас наблизився чоловік, якого ми збиралися розшукувати на Тарасовій горі: генеральний директор Шевченківського Національного заповідника Мар’ян Володимирович ПІНЯК став нашим бажаним співрозмовником, питаючи, що нам потрібно.

— Ми хочемо поговорити і про генеральну реконструкцію, і що тут відбувається, і що 22 травня буде у Вас, і про Тарасову церкву.

— На сьогодні питання з церквою залишається відкритим, — тому, що сама постановка питання, напевно, з самого початку була неправильною. Треба було спочатку з’ясувати, яка та церква повинна бути, кому вона повинна належати, в якому місці вона має стояти. Ось ми стоїмо біля хреста, встановленого на місці, яке було визначено,

що тут стоятиме Тарасова церква. На комплексі сходжень теж стоїть камінь, і на ньому також написано, що тут буде Тарасова церква — Церква єднання. На думку працівників заповідника (ми теж неодноразово збиралися, обговорювали цю тему), місце вибрано невдало: ні перше, ні друге.

— І перше, і друге було вказано перстом тодішнього генерального директора Ігоря Дмитровича Ліхового.

— Я не знаю, чи було вказано, це не мій період, і я не можу стверджувати, ким було вказано. Але, наскільки я знаю, Ігор Дмитрович також неодноразово писав і звертався з цього приводу, що єдине місце в даному випадку, яке ми вважаємо доцільно використати, — це місце позаду пам’ятника Підкові, цей пагорб, який зараз буде сформовано, буде зроблено благоустрій навколо пам’ятного знаку Івану Підкові. Ми вважаємо, що це єдине місце, яке справді відповідає історичним даним, які збереглися, які опрацьовані працівниками заповідника.

— Ви маєте на увазі версію Тарахан-Бережи?

— Так, мається на увазі козацький монастир, який раніше був тут, у якому доживали віку старі поранені козаки і на території якого була дерев’яна невеличка козацька церква. Щодо надбрамної церкви, то ми не підтримуємо цієї ідеї, хоча б тому, що не хотілося б, по-перше, ділити людей, які приходять поклонитися Тарасу Шевченку. Тому що люди ідуть різних національностей і різних віросповідань. І одні будуть іти через надбрамну церкву (так, як було задумано, як через чистилище), а інші — якимись навколишніми шляхами.

— І, власне, Ви вирішили, що не потрібна заповіднику церква-пам’ятник Тарасу Шевченку, що українці можуть образити українською церквою на українській землі інші народи?!

— Ви знаєте, це питання дуже складне.

— А в чому його складність? Гроші на церкву здали греко-католики, католіки, віруючі Московського і Київського патріархатів. І жоден із тих, хто давав свою гривню, не питав, яка конфесія буде в церкві, розуміючи, що Христос, як і Тарас Шевченко, один. Це питання виникає тільки в директора заповідника і в працівників заповідника... І було домовлено, говорилося про це, погоджували, що ключ від церкви буде у директора заповідника, у працівників заповідника, і що зможуть там відправити свою службу і греко-католики, і католики, і християни східного обряду, і ніхто один після одного переосвячувати церкву не буде. І

що сама форма будови, обрана як символ людей III тисячоліття, які ведуть своє літочислення від Христа. Отак було задумано, і мене дивує, що перше питання, яке виникає у Вас: кому належатиме церква і яка конфесія. Тобто, працівники заповідника, які мають бути над релігійною ідеологією, над конфесійною боротьбою, наче заохочують цих жертводавців до міжконфесійної боротьби і непорозуміння.

— Бачите, як Ви довго говорили, складно...

— Що ж, це вийде просто в текст мого інтерв’ю як моя точка зору.

— Із-за цього якраз це питання і складне, розумієте.

— Скажіть, у Каневі загострена міжконфесійна боротьба?

— Ні. На сьогодні — ні.

— Заповідник заперечував проти передачі храму, в якому відспівували Шевченка, Московському патріархату?

— Зараз мова про Тарасову церкву.

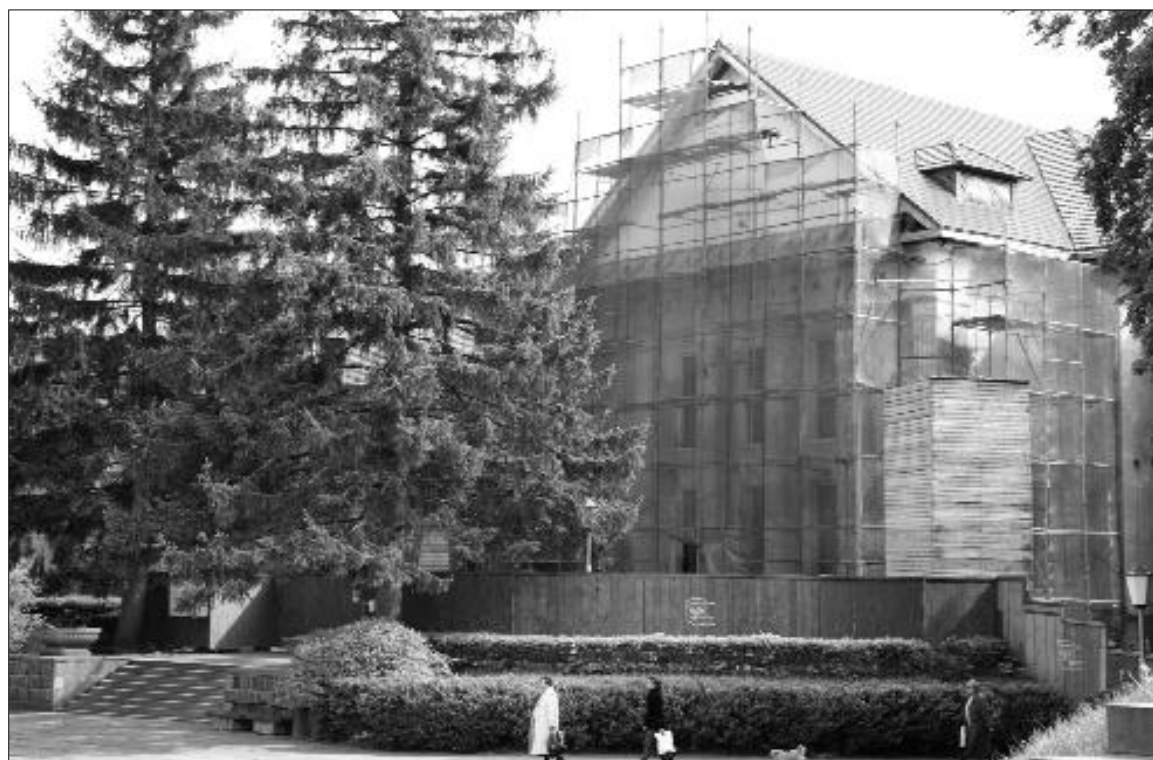
— Ні, конкретне питання.

— Я не можу Вам сказати за той період, яка була позиція 10—15 років тому в працівників заповідника.

— Єдина тут була сутичка, коли приїжджав патріарх Мстислав...

— Ви дуже гарно, бачу, все за мене сказали. Майже все за мене сказали. Справді, був прецедент у 1991 році, коли виник міжконфесійний конфлікт на могилі Шевченка. Якраз тому ми не хотіли, аби в майбутньому подібні речі повторилися. Десь Ви правильно сказали, звичайно, і позиція працівників заповідника така сама, що церква повинна належати всім конфесіям.

— То що не влаштовує в концепції, викладеній мною і схвалену жертводавцями?

«ГЛОДОСЬКИЙ СКАРБ», ЩО ЗНАЙДЕНИЙ ЗНОВУ

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

— Григорію Джамаловичу, розкажіть, як з'явилася ідея появи нової премії?

— Робота над багатотомним виданням “Господні зерна” — це 25 років моєї праці, це — зустрічі й розмови з багатьма людьми, це, врешті, три машини, які я розбив на степових дорогах Центральної України в пошуках матеріалу для цих книг. Із допомогою цієї премії я вирішив продовжити свій зв'язок з “Господніми зернами”, зробивши його публічним і залучаючи до нього дедалі більше людей, які несуть у собі духовність. До того ж і дружина підказала: “Гроші завжди потрібні, але якби ти не став лауреатом, їх би однак не було, тож давай не просто витратимо, а зробимо щось таке, щоб залишилося й для інших”.

— То це була ідея Вашої дружини? Жінки, як правило, навпаки — меркантильніші, і до цього схильють чоловіків...

— Моя дружина зі шляхетського польського роду, з Поділля. У них у сім'ї четверо дітей, і найпримітнішою рисою її характеру я назвав би мінімум егоїзму.

— Вам пощастило з дружиною. Але як Ви розвивали цю ідею?

— Я зв'язався з Володимиром Базилевським, ми ще раз все обговорили і дійшли висновку, що з допомогою Михайла Слабошпицького і його Ліги українських меценатів зможемо дуже добре залагодити всі формальності: підготувати положення, склад журі, виписати процедуру вручення. А вона має бути особливою. У Києві вручатиметься диплом, відбуватиметься екскурсія у музей, де нині зберігається скарб, знайдений у Глодосах, проходитимуть зустрічі з пресою. Саму премію, точніше, банківську картку (а це має бути близько 15 тисяч гривень, враховуючи те, які відсотки сьогодні виплачують банки), слід вручати у Кіровограді, після чого лауреати, члени журі, якщо забажають, та представники громадськості відвідають якийсь із визначних місць, на які дуже багата Кіровоградщина. У цьому переконалися протягом не одного року, коли готував багатотомник “Господні зерна”. Інша річ, ми звикли проявляти надзвичайну скромність, що, на мою думку, ментально характерна для степовиків. Але якщо взяти історію кінця XIX — початку XX століття, то майже всі визначні постаті, які творили її, народилися саме тут — на теренах нинішньої Кіровоградщини і навколишніх степів.

— Але чому Ви обрали саме Кіровоградщину, адже немало літ уже мешкаєте на Дніпропетровщині?

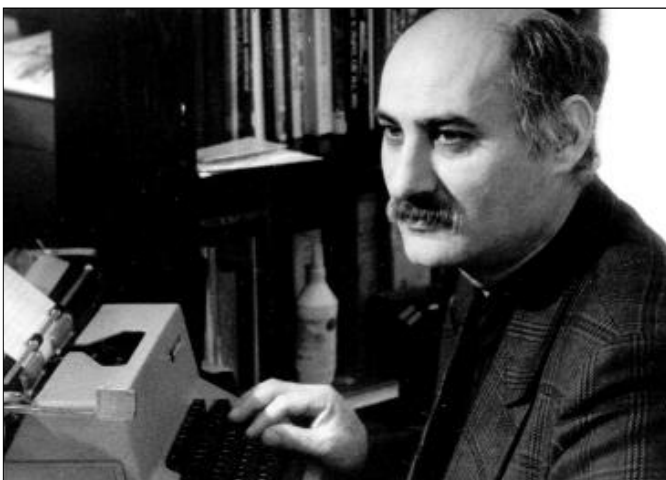
— Бо це моя Батьківщина, тут я народився, тут сформувався як особистість і письменник. І хоч уже 25 років живу в Кривому Розі, але

Григорій ГУСЕЙНОВ, наш земляк (родом із Помічної), редактор журналу “Кур'єр Кривбасу”, краєзнавець і письменник відмовився від Шевченківської премії, одержаної минулого року за багатотомне видання “Господні зерна”. Не з якихось принципових політичних чи моральних міркувань, — просто вирішив: те, що наростатиме щороку, як відсотки від покладеної у банк загальної суми Державної премії, може стати непоганим заохоченням і підтримкою для багатьох українських митців, які, можливо, ще не скоро дочекаються серйозного державного визнання, але які наділені талантом і Божою іскрою творчості.

Наприкінці квітня у Києві, Кіровограді й Новоархангельську відбулося вручення літературно-мистецької премії “Глодоський скарб” її першому лауреату — kobzarevi Тарасу Компаніченку та культурно-просвітницькі імпрези для громадськості Новоархангельська (цього року, коли виповнилося 110 років Євгену Маланюкові, засновники премії, члени журі, лауреат побували на його батьківщині, такі візити до визначних місць нашого степового краю проводитимуться щороку) і Кіровограда.

У приміщенні машинобудівного технікуму, а колись реального училища, де свого часу навчалися Євген Маланюк, і Юрій Яновський, і Микола Садовський, і Панас Саксаганський, і Євген Чикаленко, і Олександр Тарковський, відбулося представлення премії “Глодоський скарб” (про те, як саме він був знайдений, розповів пенсіонер, мешканець Глодос Володимир Чухрій, який юнаком і знайшов його) та її першого лауреата. Присутніх вразило не тільки надзвичайно цікава, гармонійна, а головне, практично не відома сучасному слухачеві музика Тараса та його колег, а його свідома духовна українська постава (музичні виступи він супроводжував своїми коментарями).

Про нову премію, її особливості й не тільки — наша розмова з Григорієм ГУСЕЙНОВИМ.

все звідси, де мої корені. Пригадую, як уперше, ще школярем, потрапив на хутір Надія. Ми жили на станції Помічна, через яку проходило чимало потягів. Я знав, що хутір Надія поряд зі станцією Шостаківка. Якогось весняного ранку сім на потяг і поїхав. Від станції мені довелося ще довгенько добиратися до хутора. Там я зустрів Андрія Юровича, це вже пізніше я дізнався, що він — онук Івана Карпенка-Карого, що саме завдяки його колосальним зусиллям хутір і зберігся для наступних поколінь як музей. А тоді я нічого цього не знав. І сприйняв господаря хутора як звичайного сільського дядька. Ми з ним тоді цілий день провели на хуторі, тягали якісь дрова, или хліб із салом. Пізніше я вже цілком усвідомлено приїздив на хутір, ми з Андрієм Юровичем листувалися до самої його смерті. А перше моє знайомство із скарбами рідного краю було дуже простим, без зайвого пієтету. Найбільшим відкриттям, пов'язаним із хутором, яке мене вразило, було те, що там певний час перебували січові стрільці.

— До речі, про скарби. Чому “Глодоський скарб”?

— Село Глодоси легендарне у багатьох аспектах. Уперше я приїхав туди разом із Ларисою Терентівною Масенко — дочкою відомого прекрасного поета Теренія Германовича Масенка, який народився у цьому селі. Це була дуже інтелігентна родина. Їхній дід керував церковним хором, хата стояла якраз біля сільського храму. На диво,

вона досі збереглася, там зараз живе місцевий священник. Великим авторитетом і, можна сказати, першим учителем Терентія був його старший брат Степан, який закінчив Херсонську вчительську семінарію. Брат привозив із міста українські книжки, до яких Терентій ставився із захопленням. Він і вчителював пішов в українську гімназію (у Глодосах була одна з перших у краї українська гімназія). Степан, коли почалося повстання проти гетьмана, зібрав трохи людей і пішов на Помічну захищати Українську Народну Республіку. Там зустрілися різні сили, і Степан зблизився із Юрком Тютюнником, а той став заступником отамана Миколи Григор'єва. Степан був членом його штабу. Зберігся заповіт Григор'єва, який писав: якщо зі мною щось трапиться, мене мають заступити Юрко Тютюнник, а далі — Степан Масенко.

Пізніше він, звичайно, змушений був емігрувати. Жив спочатку в Підкарпатській Україні, вчителював. Дружив на еміграції з Юрієм Горлісом-Горським, з Уласом Самчуком. Потім закінчив філософський факультет Карлового університету у Празі, довго жив у Америці.

Так-от, коли ми вперше приїхали, то ходили фактично по руїнах — нічого ніде не збереглося, жодної пам'яті про цю унікальну родину. Але коли через деякий час уже відзначали 100-річчя Теренія Масенка, побачили іншу картину: біля меморіальної дошки квіти, все прибрано, виметено, у школі відбулася дуже гарна зустріч. Отож вручення премії саме таким чином — із поїздками у степову глибинку, я вважаю, привернуло б увагу влади до цих місць, і навіть без вкладання якихось серйозних коштів допомогло б упорядкувати їх, відновити і зміцнити усвідомлену пам'ять місцевого населення про своїх видатних земляків.

— Село Глодоси у нашому краї відоме ще й тим, що за часів УНР, після одного з мітингів, відрядило відразу мало не полк воїнів в Українську армію. Такий рівень національної свідомості, хоч він і нищився нещадно в наступні роки, теж можна назвати свого роду скарбом. Але ж ідеться і про справжній скарб, знайдений тут?

— Так, із цим селом пов'язана купа романтичних історій. Ще під

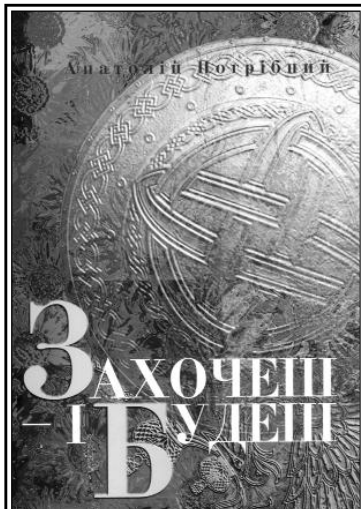
час нашого першого приїзду я звернув увагу на пам'ятник, який стоїть біля одного з дворів. Голова сільради розповів, що 1905 року один селянин тут підняв повстання. Кількох людей після цього розстріляли, а його відправили в Херсон у тюрму. Це була тюрма, з якої ніхто не міг утекти, а глодосівцеві утік. Зберігся пам'ятник учасникам того повстання.

А щодо справжнього скарбу, — десь на початку 60-х років у одній із балок хлопчина-пастушок знайшов камінь, під яким виявилось багато золотих речей. Їх було, кажуть, до кілограма. Я думаю, що хлопчик знайшов поховання якогось скіфського царя, здійснене спішно, під час бою. Тоді був закон, що людину треба поховати до заходу сонця. Мабуть, тому його так і поховали. Оскільки там не було ніякого кургану, то золоті речі не розграбували, і вони збереглися дуже гарно. Тепер цей скарб експонується у одному з музеїв Лаври. Добре було б, аби лауреати разом із дипломом і банківською картою одержували і голюграму якогось із предметів цього скарбу.

— Самою ідеєю цієї премії Ви заперечуєте філософію містечкового провінціалізму, яка дуже поширена серед нашого люду.

— Я вже згадував про нашу так звану “скромність” — ми ніби боїмося усвідомлювати, якою духовною й енергетичною силою є наша спільнота, особливо якщо заглянути в історію. Маланюк наш земляк? Та не може бути! Тут народився Чижевський? Та хіба? А Винниченко, а Чикаленко? Це тільки найвідоміші імена, які в одну мить згадалися. А скільки цікавих особистостей менш відомих, але які зробили для свого краю не менше, можна ще називати!

На мене в дитинстві велике враження справила малесенька книжечка одеського краєзнавця Григорія Зленка “Нетлінне”. Я її купив у нашій сільській крамниці за 11 копійок. Там називалися місця, відомі мені з дитинства, але я доти не бачив, щоб про них було десь щось надруковане. Це справило на мене таке враження, що я, тоді школяр, написав авторові листа, на який той відгукнувся. Пізніше ми з ним багато спілкувалися, зустрічалися. Але звідтоді у мене відчуття — найсправжніша і найцікавіша історія — та, що поруч.

У ВИДАВНИЧОМУ ЦЕНТРІ «ПРОСВІТА» ПОБАЧИЛА СВІТ НОВА КНИЖКА А. Г. ПОГРІБНОГО «ЗАХОЧЕШ — І БУДЕШ»

Анатолій ПОГРІБНИЙ: “Згадується Стефаникове: або зробимо народ, або... впадемо.

Впадемо? Ні, цю варіацію, незважаючи на новітні берестечка, категорично слід відкинути. Скільки бо разів, ба, скільки віків падали! І особливо в новітньому часі. Тепер же, кажучи словами Ліни Костенко, у нас — немає часу на поразку. Тобто на остаточну поразку.

Отже, зробити народ — це тільки залишається. Досформувавши свідому своєї місії, самошанобливу та дуже, модерну українську націю.

Мова — першоматеріал для виконання цього історичної ваги завдання. Без здійснення його наша присутність на землі втрачає сенс.

Не покладаймося для утвердження мови на мудрі програми, спеціальні товариства й комітети та й навіть на значні кошти. Та і на владу теж нині не розраховуймо, адже її — як українську, національну — мусимо ще лише виборювати.

Тому і необхідний чин кожного, кому Україна дорога. Зробити ж власний чин для української мови — то означає найпростіше: без жодних комплексів, упевнено та самошанобливо повсюдно нею спілкуватися. У принципі, на такий чин здатен кожний.

Мусимо спільними, поєднаними зусиллями відродити зруйновану мовну ауру нашої землі.

Мусимо повернути природність її звучання саме в українській лексиці.

Мусимо утвердити свою мову в обсязі, який відповідає щонайменше нашій етнічній присутності в країні.

Кожне слово, сказане не по-українськи, — це видаток з української скарбниці, який до неї ніколи вже не вернеться. Так сказав свого часу М. Драгоманов. Тож пильнуймо свою мовну поведінку. Пам'ятаймо: мовних видатків зі своєї скарбниці нами упродовж століть уже стільки зроблено, що невдовзі — така реальна загроза — вже й видавати не буде чого.

Зупинімося. Досить зраджувати своїй мові. Досить власною недбалістю та безпринципністю поширювати озонову діру зрощення нашої землі.

Перефразували б згадану вище думку, тривко запам'ятаймо: кожне щире слово, вимовлене по-українськи, — то поповнення нашої української скарбниці, то примноження нашої національної честі і гідності. Зсолідаризуймося у цьому переконанні, адже достоту пекло може почекати, якщо ми візьмемося за руки.

Народ творить мову, але мова, у свою чергу, формує націю. З допомогою своєї мови мусимо стати сильними”.

«ГМИРЯ І ШОСТАКОВИЧ»

Фонд Бориса Гмирі за підтримки Міністерства культури України та Міжнародного Фонду “Відродження” презентував мистецьке видання “Гмиря і Шостакович”. Книга є своєрідним дослідженням творчих і людських взаємин двох геніальних митців, усесвітньо відомого композитора Дмитра Шостаковича та геніального співака Бориса Гмирі. У 2003 році ЮНЕСКО відзначало: “Величний бас Бориса Гмирі визнаний як унікальний феномен, що належить не лише Україні, а й світовій культурі загалом...”

Книга ґрунтується на багатому архівному матеріалі й подається як біомемуарне та історико-музичне видання.

Інф. “СП”

НІБИ МИТЕЦЬ МОЖЕ НА ВСІХ РОЗДІЛИТИ ХЛІБИНУ...

Уляна ГЛІБЧУК

Даруйте, у цьому випадку дуже кортить написати щось емоційно сентиментальне... Люблю, люблю, усім серцем люблю Міжнародний фестиваль моновистав “Відлуння”... Нехай це не дуже личить, бо не дуже професійно, але маю в запасі кілька аргументів. “По-перше”, “по-друге”, “по-третє”... Не хочеться займатися канцелярщиною... Фестиваль прагне розкутості й свободи. Навіть якщо його організатори намагаються загнати “Відлуння” у темний чехівський футляр. Про всяк випадок, “как би чево не вишло”...

Основна програма фестивалю проходила у театрі “Колесо”, що на Андріївському узвозі. У невеличкому камерному залі в кілька десятків глядацьких місць не зав-

жди перетікали вінця. Про що це свідчить? Вочевидь про нашу особливу “любов” до некомерційного театру, в якому немає розкручених серіалами та підхоплених пресою “зірок”. Про нашу залежність від пафосу імені. Табаков, Калягін, Волчек... Ці імена не сходять зі шпальт українських газет. Зрештою, не хочу, аби підтекстом моїх слів було голе огульництво: це ж бо все улюбленці публіки. На кожен їхній “гіг” народ регоче не согірше ніж на концерті Міши Задорнова. Але публіка

публікою... За всю історію театру вона мало змінилася. Сомерсет Моем писав: якщо за інтелектуальну шкалу глядацького залу взяти абетку, то відштовхнувшись від гудастості продавщиці пірижків із лівером, завершимо професійним театральним критиком. Це крайнощі, перша й остання букви. Середній інтелектуальний рівень глядача зупиниться десь на літері “о”. Дивно тільки, що на Міжнародному театральному фестивалі моновистав я не помітила нікого з українських акторів. Перефразовуючи улюбленого Моема, вони мали б прикривати інтелектуальний тил глядацького залу, бути його останньою літерою в алфавіті... Бог із ним, із “м’яким знаком”... Панове, невже не цікаво бути літерою “я”? А спілкування, обмін досвідом? Солідарність... Бодай честюлюбство мало б викинути якісь колінце... Відсутність реклами? У театральному світі, відкритому і надчутливому до пліток і подій, це не аргумент. Усе значно банальніше: небажання й байдужість... Кому ж

Олександр Форманчук у моновиставі “Голодний гріх”

тоді любити цю камерність, ілюзію співучасті?

Програма фестивалю насичена. Вистави — тричі на день. Спочатку муляв мовний бар’єр. Актори зверталися до глядачів польською, болгарською, німецькою, англійською, російською... Згодом починаєш “в’їжджати”, що театр одного актора — це особливе мистецтво, яке не потребує перекладу. Звичайно, за умови таланту. Бездарність вимагає тлумача.

У перерві між виставами мала радість спілкування з одним із членів журі “Відлуння” Веславом Герасом. Уже багато років у Польщі він організовує фестивалі моновистав. “За фахом я журналіст, а театр — моє хобі”. Пан Веслав зізнався, що в цьому є свої переваги. Такий погляд “збоку” дає можливість більш адекватно, точно і тонко сприймати акторську гру. “Основна риса моновистави — безстрашність актора. Адже він виходить до глядача сам на сам. У нього немає підстраховки, як це в повномасштабних театральних постановках.

На кін він мусить виходити лише в разі крайньої необхідності: коли йому є що сказати... Інакше немає смислу...”

У тому, як виходили на сцену болгарин Маріус Донкін, німкеня Габі Шелле, англієць Пітер Тейт, литовець Александрас Рубіновас, полька Олена Цикуй, українець Олександр Форманчук, був смисл. Були грані смислу. Кожен із глядачів знаходив своє. Відчуття дива, ніби митець може на всіх розділити хлібину.

Глобалізований світ пожирає індивідуальність. А якщо у майбутньому оригінальність асоціюватиметься лише з відбитками пальців? Моторошно... Театр одного актора — це виклик поняттям кліше і технологія. Театр одного актора — це однина, оригінал, чітка монохронна лінія, яка виділяється

індивідуальне “я” з густого потоку “ми”. У координатах мистецтва голос окремої персони цінується. Його поважають, йому воля й свобода... Ось тільки питання, наскільки координати мистецтва співпадають із реальним життям? А якщо це паралельні світи? Небезпечно втратити відчуття реальності. Це на кшталт, як знехтувати золотою серединою й античний афоризм “людина людині — вовк” сприймати буквально...

Начебто ефектне закінчення і можна поставити крапку... Якби не гра Олександра Форманчука. Постановку Олександра Білозуба “Голодний гріх” за новелою Василя Стефаника “Новина” якось важко чи недоречно назвати ефектною. Все-таки це слово захоче щось від салютування й поверховості. Бризки шампана... Тоді як Олександр Форманчук вражав. Він дуже тонко втілює помежове, ту грань божевілля, коли людина вже по тойбік реальності — в полоні чудовиськ розуму, — але ще з любов’ю оглядається на рідну кров.

Маріус Донкін у моновиставі “Пан Ібрагім та квіти Корана”

Батько й син Рубіновас та Веслав Герас (у центрі)

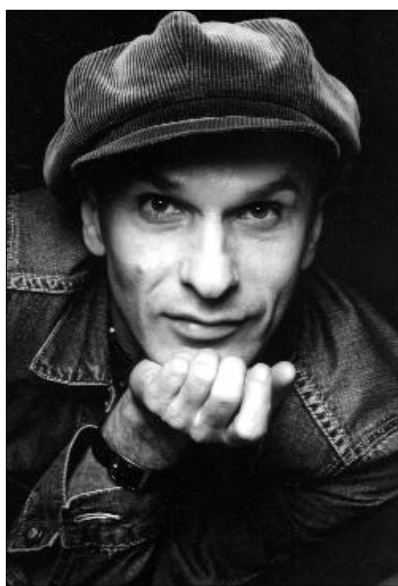
«ХОЧУ ПРАЦЮВАТИ З ТИМИ, ХТО ХОЧЕ ПРАЦЮВАТИ»

Олена БОНДАРЄВА-РЕПІНА

— У нашій професії дуже важливо, щоб усміхалася Фортуна, проте ця дама будь-кому не усміхається. Я багато вчився. 1979 року закінчив Київський художньо-промисловий інститут і отримав фах художника-оформлювача. А 1990 року я закінчив навчання в Київському університеті культури та мистецтв. Дякуючи майстерності професора Д. С. Чайковського, мого педагога, я отримав диплом режисера.

— Я знаю, що твоя перша серйозна режисерська робота була присвячена О. М. Вертинському в 1993 році. Потім тебе з цією виставою запросили на гастролі до Ізраїлю. Це так?

— Так. Я створив моновиставу, що мала назву “Я сьогодні сміюся над собою”, і вона присвячена великому Вертинському. Як режисер і актор представив цю роботу на одному з міжнародних фестивалів. Це був добрий знак, відтоді мене запрошували як режисера-постановника, художника-постановника чи художника по костюмах не тільки на теренах рідної України, а й за кордон. Я дуже люблю працювати і пишася кожною своєю роботою. На жаль, за кордоном працював набагато більше, аніж в Україні, проте художником я попрацював у Миколаївському й Сумському театрах.

— Олександр, як на сьогодні бути більш відомим за кордоном, аніж на рідній землі.

— Багато працювати, читати, вдосконалюватися і ніколи не скиглити. Не відмовлятися від подарунків долі (маю на увазі будь-яку творчу роботу). Повірте, кожна робота дає свій плід. І якість плоду залежить від якості вашої роботи. Наприклад, у 1997 році я працював актором і художником-постановником із Андрієм Жолдаком, режисером вистави “Ідіот” за Достоєвським. Саме з цією виставою я гас-

Олександр БІЛОЗУБ почав працювати в Київському національному академічно-драматичному театрі ім. І. Франка 2002 року. Цього ж року на малій сцені театру Білозуб ставить виставу “Батько” за п’єсою Стрінберга. Вкладає у виставу душу як режисер-постановник і як художник. Кінцевий результат вражаючий: у номінації “Найкраща камерна вистава” Олександр нагороджений найвищою театральною премією України — “Золота Пектораль”. Це випадковість чи багаторічна робота над собою?

тролював за кордоном: у Румунії, Франції, Югославії, Угорщині. Хочу наголосити, що це не розважальні прогулянки, не оглядини іноземних дивовиж, а серйозні іспити на творче виживання, що скріплюються суворими контрактами. Я часто працюю із зірками всесвітньої величини, як, наприклад, Єва Мортон — примадонна з Німеччини чи Морико Торьочок — національне надбання Угорщини, володарка двох “Золотих пальмових гілок” у Каннах. Саме з Морико Торьочок я мав честь працювати як художник-постановник у виставі “Три сестри” за Чеховим.

— Олександр, розкажіть, будь ласка, про творчі доробки саме на сцені театру ім. І. Франка.

— Я не розповідатиму про свою акторську працю: боюся бути не об’єктивним. Як режисер-постановник майже втілював свою мрію про Всеукраїнський Триптих. Перша вистава мого Триптиха присвячена

життю Тараса Шевченка. Це вистава “Божественна самотність” О. Денисенка, втілена на сцені Національного театру ім. І. Франка 2003 року. Не маю сумніву, що кожна юна душа, яка проглянула цю виставу, не залишиться байдужою перед величиною великого Кобзаря. А можливо, хтось уперше захоче перечитати творіння великого майстра поза шкільною програмою. Друга вистава Триптиха — “Соломія” створена 2005 року на сцені театру ім. І. Франка. Вистава присвячена Соломії Крушельницькій. Завдяки Соломії опера Пучіні “Чіо Чіо Сан” отримала всесвітню славу, а сама Соломія, незважаючи на заборону української мови, не боялася співати перед російським царем українські народні пісні. Життя Соломії — це життя її голосу. Недарма на сцені голос оперної діви грає актор Олександр Форманчук. Саму Соломію блискуче зіграла Поліна Лозова. Актрису Ларису

Руснак за роль молодшої сестри Соломії нагородили “Пектораллю”. Саме Лариса Руснак виконає роль Катерини Білокур у третій виставі мого Триптиха. Сама по собі витворюється паралель між художницею-примітивісткою Фрідою та простою українською жінкою, геніальною художницею з народу Катериною Білокур. Моя мета — пропагувати те, що у серці не вмирає.

— Між постановками вистав на Батьківщині та за кордоном, грою на сцені та в кіно ти спромігся зробити декілька персональних виставок як художник. Що дає сили й наснагу для шаленого темпу життя у мистецтві?

— Любов до життя, усвідомлення, що життя, на жаль, одне. Я хочу не тільки все від нього взяти, а й залишити добрий слід. Дуже люблю українську народну пісню, український епос, українську історію та рідну мову. Моя робота в театрі ім. І. Франка не обмежена мрією про Триптих. У моєму творчому доробку вистава “Прем’єра” Кромвелла, де я був режисером і художником. Дуже люблю свою виставу “Мисливці за снами” М. Павича. І сподіваюся, що кожен глядач, який бачив чи ще побачить мої вистави, не залишиться байдужим. А моя доля тому й ласкава зі мною, що я ніколи їй не докоряв, а навпаки — допомагав. І ніколи не розмінювався на дрібниці.

МИТЦІ Й ДІТИ В СУМІЖНИХ КУЛЬТУРАХ

Кентавр Хірон, який навчає юного Ахіллеса гри на лірі — один із універсальних сюжетів старовинних фресок, який виразно передає ідею домінуючого аспекту у вихованні дітей у давньоримські часи — здобуття освіти. За це в родині відповідав саме батько, на нього покладалася визначальна роль у вихованні дитини. Можливо, це пояснюється жорсткими правилами життя в ту давню епоху, тому до входження в дорослий соціум дітей готували серйозно і заздалегідь. Не зайве згадати найдавніші звичаї в давньоримському суспільстві. Новонародженого, ретельно викупаного у посудині овальної форми, клали того самого дня до ніг батька для проведення ритуалу визнання. Якщо батько брав на руки малюка, дитина вважалася визнаною, якщо ні — покинутою, її зазвичай виносили на вулицю і клали біля так званої Молочної колони у сподіванні, що маля забереуть чужі люди. Звичай виносити небажаних дітей існував у всіх суспільних класах, особливо це стосувалося новонароджених із фізичними вадами чи через моральні аспекти у поведінці матері. Імператор Август (63 р. до н. е. — 14 р. н. е.) наказав винести на вулицю дитину своєї онуки, яку звинуватили в аморальності.

Визнані ж батьком новонароджені проходили ритуал очищення за допомогою води. Цього дня родичі й друзі сім'ї приносили подарунки, а дитині давали ім'я. Їй дарували буллу — амулет на щастя у вигляді золотого медальйона, який одягався на шию. Він був також символом вільного народження, і залежно від соціального стану дитина носила буллу із золота чи шкіри.

На відкритті виставки Анна Марія Реджоні, Генеральний директор із питань археологічної спадщини Міністерства культурної діяльності й спадщини Італії, звернула увагу на виховання дітей через ігри, римляни вважали це цілком природним, незважаючи на суворі принципи введення підлітків у світ дорослих. Як і сучасні діти, вони гралися з домашніми тваринами,

Італійський інститут культури в Україні та Музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків презентували виставку давньоримської скульптури з музеїв Італії під назвою “PUERITIA/ ДИТИНСТВО”. Проект відбувається в рамках заходів, приурочених до 15-ої річниці встановлення дипломатичних відносин між Італією та Україною. У ньому взяли участь Міністерство культури і туризму України, Міністерство культурної діяльності й спадщини Італії, Генеральна дирекція археологічної спадщини, Міністерство закордонних справ Італії, Посольство Італії в Україні.

каталися у візку, який тягнули самі діти або кози. Була в них і дзиґа, й дерев'яне колесо, і навіть щось на кшталт триколісного велосипеда. Грали в бабки, орла і решку, парні-непарні числа, в горіхи, які збирали в купки так, щоб вони падали певним чином. Поширене уявлення про італійців як чадолюбиву націю має корені й у давньоримському світі. Через свою прив'язаність до дітей батьки з патриціанських родин часто брали їх із собою на офіційні зібрання чи обряди. Діти декламували панегірики на честь своїх видатних родичів, брали участь у офіційних церемоніях. На гранях Вістаря Миру, спорудженого у 9 р. до н. е. імператором Августом, є зображення дітей і жінок із родини й оточення імператора. Персонажі вишикувані згідно з суворою ієрархічною послідовністю. Серед дітей можна розпізнати Гая Цезаря, який тримається за складки тоги свого батька Агріппи, обернувшись обличчям до матері — Юлії. Дуже багато засад сучасної освіти закладалися ще в стародавньому Римі, досить згадати Вергілія.

Всі античні твори, представлені на виставці, це 10 оригінальних скульптур: мармурові портрети юних римлян, вотивні (присвятні) теракотові скульптури, а також фотоекспозиція барельєфів — із зарубіжних колекцій, музеїв Риму, Капуї, Парми. Найбільш ранній експонат, датований IV століттям до н. е. і знайдений під час розкопок стародавнього святилища в Капуї — велична статуя жінки з двома немовлятами на руках, яка сидить на розкішному троні. Це священний образ давньоіталійської богини Mater Matuta — покровительки жінок. Античні художники, звертаючись до образу дитини, передають її настрій через гру чи середовище. Такими є статуї

“Хлопчика, що вдягає театральну маску”(I—II ст. н. е.), яка з 1733 року зберігалася в колекції Папи Римського Климента XII, “Хлопчика з ліхтарем”, “Статуя хлопчика, одягненого в тогу”(I ст. н. е.), яка, швидше за все, зображає юного імператора Нерона. У давньоримському суспільстві хлопчика з дитинства оточувала атмосфера святості, пов'язана із Сенатом, законами та владою, про що свідчить використання тоги, отороченої пурпуром.

Історико-соціальна концепція, покладена в основу виставки, — дитинство в давньоримському суспільстві, підказана ідеєю фільму, який знімали 2006 року кілька відомих європейських режисерів, зокрема, Кустуріца — він був присвячений втраченому дитинству, — зазначила Анна Марія Реджоні. “Мова про дітей, які мешкають на територіях, де здійснюються бойові операції. Діти, які втратили батьків, без догляду, голодують. Тож нам хотілося представити дитинство таким, яким воно було в Давньому Римі за тією ж концепцією, бо воно було щасливим, грайливим і водночас нещасним навіть рабським, практично до минулого століття в багатьох країнах. Тож основним девізом виставки є спокій і щастя дитинства”.

Міністр культури і туризму України Юрій Богущий висловив припущення, що, очевидно, в італійців історично виробилася примітна риса менталітету — любов до дітей як відчуття майбутнього, нащадків, які понесуть науку, просвіту, мистецтво в наступні століття. Тож важливість культурного обміну він означає таким чином: “Якщо мій італійський друг має пісню і я маю свою, то коли ми обмінємося, співатимемо кожен уже дві. Тож і завдяки цій виставці українці ду-

ховно збагатяться, зрозуміють, що є вічним, до чого слід докладати зусилля”.

Директор Італійського інституту культури Нікола Франко Баллоні відзначив, що у стінах Музею Богдана і Варвари Ханенків уже проводилося чимало проектів спільно з італійським представництвом: це і виставка майоліки, Муранського скла від епохи Відродження до наших днів, у цьому допомогла Галерея античного мистецтва, а ще виставка високої моди “Голлівуд на Тибрі”, яка проходила в 90-ті роки і мала велику популярність. Він висловив сподівання на нові зустрічі з італійським мистецтвом в Україні й українським в Італії.

Остання теза мені здалася актуальною в розмові з директором Інституту археології України академіком Петром ТОЛОЧКОМ.

— Оцінюючи значення цієї виставки, чи ми можемо передставити подібну в Італії?

— Ми постійно обмінюємося експозиціями, виставками, і на Ваше запитання у мене є гарна відповідь, бо 29 травня в місті Тренті відкриється прекрасна археологічна виставка із шедеврів, знайдених у землі України. Це експонати часів Трипільської культури, скіфської доби, знамениті піраміди скіфських степів, де знаходиться золото, срібло, це також речі античної епохи, оскільки Україна колись входила в зону впливу римської і раніше грецької культури, у нас знайдено прекрасні пам'ятки на півдні України в Причорноморських містах-колоніях, Ольвії, Херсонесі. Будуть також експонати нашої знаменитої Черняхівської культури, що побутувала на території України в межах II—V століть нашої ери і має ще назву культури античних впливів, бо виразно забарвлена пізньоримською культурою, є

перегук стилів. Адже слав'янський світ, особливо південний, прилягав до Римських провінцій, і так чи інакше взаємовплив був. Отже, наші зв'язки з Європою, про які ми сьогодні мріємо, в давні часи були природними, наш регіон і був Європою, хоч нерафінованою, але периферією європейської культурної цивілізації.

— А тема дитинства присутня в археологічних знахідках, які Ви представлятимете?

— Тема дитинства присутня завжди, ми знаходимо і дитячі іграшки, скульптурку, навіть у трипільській культурі. Хоч головна богиня жінка, але знаходимо й дитячі скульптурки. Але, мені здається, італійці зробили гарну знахідку, що наголосили на темі дитинства і зробили це тематичною виставкою. Очевидно, на якомусь етапі ми запозичимо їхній досвід і також покажемо, яким на території України з давніх-давен було ставлення до дитини, як вона відображена в скульптурі, предметах мистецтва й інших знахідках.

— Але вочевидь, у нас мати все-таки вчила дітей, а не батько...

— Якщо орієнтуватися на сьогоднішній день, то справді мати. Якось мені дружина сказала: “Ти хоч раз був у школі?” І справді, я жодного разу не був у школі, коли мої діти вчилися (сміється).

У картинах, віршах і спогадах залишив свій неповторний почерк народний художник України, учасник Великої Вітчизняної війни Михайло Ряснянський. Перша велика виставка його пейзажів відкрилася у київській галереї “Шарм”. Ще за життя цього знаного майстра численні учні цінували його щирість почуттів у мистецтві й людську доброту. Сімнадцятирічним він потрапив на фронт, коли війна вже закінчувалася. У своїх спогадах напише про це стисло: “Потрапив у 108 гвардійську стрілецьку дивізію. Воював недовго. Був тяжко поранений і контужений”. Після госпіталю зі ще свіжою ра-

ною поїхав до батька. Демобілізований із інвалідністю другої групи. Потім через роки він писатиме портрети таких само юних бійців-однополчан, які потрапили в нещадне колесо війни, і ця тема, єдина із “замовних”, буде в його полотнах завжди сповнена щирості й правди. Ця внутрішня щирість позначить і його творчу манеру, вільне висловлювання почуттів, його палітру, багату барвами і напівтонами. Творчу спадщину Михайла Олексійовича Ряснянського вивчає історик мистецтва з Одеси Анна Глазова, яка вважає, що на розвиток українського живопису “ряснянська імпресіоніс-

тична манера” справила відчутний вплив.

— Михайло Ряснянський жив у різних областях України. Навчався у Києві, створив школу в Миколаєві, працював у Одесі. Тому він убрав різні традиції. Звичайно, школа, яка панує на півдні України, вплинула на нього найбільше. Але він також вплинув на неї. А головне, він створив архетип води в мистецтві України. Це унікальне явище, вода — обов'язковий елемент у всіх його творах, навіть замовних, навіть тих, де її могло б і не бути. Вода в повітрі, краплинки роси на листі, це те, що є життям для нього. Одне з полотен має назву “Над тихою рікою”. Широка і спокійна вода, як ріка життя художника, якою він плив, пізнаючи її таємниці й розкриваючи їх глядачеві. Вивчення архетипу води є навіть для світового мистецтва окремим напрямком, тому що вода — стихія, до якої звертаються всі художники. Нинішня ж виставка приурочена до 60-річчя діяльності Михайла Ряснянського, цього року йому б виповнився 81 рік. У 21 рік він уперше виставив свої твори і де — у Києві, та ще й з роботою, де вже була вода. Велика виставка Михайла Ряснянського відбулася 2004 року, де були портрети діячів культури, зокрема, відомих українських письменників.

— Художник народився далеко від України, переїжджав у різні місця, і як змінюється ко-

лорит картин, як впливала на нього природа України?

— Колорит змінювався від спокійних тонів, якими пройнятий його живопис у 50—60-ті роки, до більш буйних барв у наступні часи. Я це пояснюю тим, що починаючи з 80-х років, він відходить від замовного живопису, який був обов'язковим для його статусу, і переходить до творчих робіт. Там і вилилася вся експресія його душі, буяння барв української природи.

— Він був людиною дуже емоційною, енергетичною?

— Його учні говорять насамперед про доброту цього художника. Він любив тварин миських, підгодував їх, був справжнім любителем природи, не тільки говорив про неї, а зображав її, наповнював твори тим високим сенсом, який вона в собі несе. Він учасник війни вже останнього року, бо народився у 1926 році. Однак це важливий етап і основна частина його творчості в 50—70-ті роки була пов'язана з цією темою, і не тільки портрети однополчан, яких близько 160, а й війни, як єдино правдивої події серед “замовних” тем. Це була тема, на яку він завжди погоджувався. За спогадами його колег, учнів, він зображував тільки тих військових діячів, які не заплямували себе. Або ж це були бійці, які оточували його, він закінчив війну лейтенантом.

1983 року виник музей у Миколаєві і тут головна заслуга Михайла

брав цю колекцію з колекційного Союзу, зрувати свої

картини музею. Так створювалася колекція Херсонського музею із його допомогою. А Миколаївському він подарував частину своєї колекції і протягом двох років музей наповнився роботами XIX і XX століть. Він був ініціатором створення Спілки художників у Миколаєві й започаткував традицію, за якою кожен член організації повинен був до 90 років подарувати одну роботу музею.

— Вимогливий до професіональних якостей живописця, він писав у спогадах про вже нинішні часи, що в мистецтві у зв'язку з появою численних “геніїв” нависла загроза професіоналізму.

— Михайло Ряснянський створив свою школу, власну майстерню на базі педагогічного університету, він не лише проводив там заняття, а й видавав сертифікати, які надані лиш народним художникам, про те, що живописець пройшов стажування у майстерні Михайла Ряснянського. Я таких знаю понад 300 осіб, серед них є навіть заслужені.

Гадаю, що пейзаж — основний жанр, у якому він вільно почувався. Якщо всі портрети створені в реалістичному ключі, чого вимагав час, то пейзажі написані у вільній манері, в деяких умовність доходить до того ступеню, що полемізує із загальноприйнятим реалізмом.

Матеріали підготувала
Валентина ДАВИДЕНКО

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Муза
творчості
Дмитра
Луценка

Борис СПИСАРЕНКО

Продовження.
Початок у ч. 17, 18, 19 за 2007 р.МЕРЕЖИВО
КИЇВСЬКИХ МОСТІВ

Кому доводиться долати водну межу між лівим і правим берегами, той неодноразово подумає в затоках у час “пик” — чи не пора впровадити надійні “відкорковувачі” цих марнотратних “пробок”? Бо дійових регулювальників уже немає, вертолїтних команд для вилучення з транспортного потоку невправних легковиків ми ще не маємо. Тоді вся надія на комфортабельні мостові комплекси зі зручними під'їздами, хідниками.

Світлове технічне диво патонівського цілнзвареного мосту за півстоліття суттєво постаріло. Хто повторить науково-технічний подвиг славетного інженера, сина російського консула в Німечці? Міст Патона — синтез конструкторських, організаторських, електрозварувальних інновацій, і час вимагає продовження традиції мудрого творення, і науково-виробничий потенціал у киян є. Слід лише ним по-господарськи розпорядитися, і кількість мостів через Дніпро та протоки зросте. Коли б удвічі!

“Мостобудівцям” варто пам'ятати й деякі прикрі сторінки свого досвіду. Про нього нагадає

МУДРІСТЬ БУДІВНИЧОГО

пляжникам Труханового острова перша ж грозова ситуація — Парковий міст гойдається так, що маса “втікачів” від дощу йде, мов за хмеліла. В чому ж тут заковика?

У кінці п'ятдесятих років минулого століття автори з “Проект-стальконструкції” прийшли до дипломників будівельного факультету КІБІ і в усьому зізналися: марнослав'я спокусило... Коли зі Ждановського (читай Маріупольського) заводу до київського мостозагону прибули замовлені метало-конструкції мосту, хтось (чи не Люципер!) шепнув проектантам: є шанс одержати Ленінську, чи ще якусь там премію за економію металу. Бо ж лютувала пошесть “боротьби з надмірностями”, сиріч “ізлишествами”, через яку, скажімо, готель “Москва” (читай “Україна”) був декапований Микитою Хрущовим і позбувся кільканадцяти поверхів, а наверх будинку навпроти вул. Б. Хмельницького (з кінотеатром “Дружба”) — металевий шпиль — відтоді, мабуть, і досі валяється на даху. А “доступні заголові” прокрустові житла — “хрущовки” — даруйте, й сьогодні є

Фото з автора

феноменальним більшом псевдоощадливості в містобудуванні.

І ось тисячі тонн конструкцій Паркового мосту вирушають назад, до Маріуполя. Там їх роблять тоншими, стрункішими і ледь не на третину легшими — перебудовують, розрахувавши за принципом межево допустимих навантажень. І знову привозять до Києва.

Під час монтажу з понтонів сти-

кування двох блоків великого прольоту “попливло”, як кажуть монтажники, і ви помітите чималу “стрілу провисання” на стику над фарватером ріки. Та найбільша прикрість у тому, що змінилася прогнозована частота власних коливань підвісної частини цього пішохідного мосту. Доки проводили ризикове випробування — біг по мосту підрозділу солдатів у ногу, міст не зреагував, бо частота поштовхів від бігунів — понад 45 на хвилину. Саме 45 разів на хвилину — власні коливання конструкції, і резонансу не відбулося. А ось частота кроків пішохода, що поспішає від загрози дощу, — якраз 45 на хвилину! Резонансне розгойдування великого прольоту стає таким, що міст дивом утримується на шарнірних опорах. Лампіони від розгойдування розбиваються об конструкції підвісних поясів, пляжники з острахом поглядають у глибину Дніпра — коли б устигнути на правий берег...

Були проекти встановити пружини на крайніх, берегових прольотах, чи підвісити контртягарі. Але “вгамувати” шедевр безглуздя не вдалося.

Інший “дарунок” киянам — міст

через вулицю Інститутську. Кому й для чого він був потрібен? Кажуть: “Пам'ятник епосі архітектурних архіолігархів”. Під час помаранчевих протистоянь можна було почути фольклорну назву цього технічного витвору: “Куч-Міст із нізвідки в нікуди”. Перепрошуємо за цей гіркий народний гумор, але міст — дещо незграбний, по ньому їздити танком, а не блукати замріяним романтиком. Він перекидає краєвид Майдану Незалежності, як і вулиці Інститутської. Порівняймо з ажурними обрисами пішохідного мосту над Петровською алеєю... То — дипломний проект випускника КПІ, інженера Євгена Патона, на тім місточку не одне покоління закоханих освідчувалося в своїх високих почуттях...

До Московського, Залізничного та Південного мостів через Дніпро-Славути має от-от додати ще один, умовно скажемо, Русанівський, бо, на щастя, буцімто завершується канцелярська процедура з відселенням садівників і будівництво буде доведено до проектного фінішу.

Далі буде.

Фото з автора

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ просвітницької роботи
Ольга СКРИПКИНА
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Любов ГОЛОТА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301220
Загальний наклад — 41000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій поси-
лання на “Слово Просвіти” обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

4 820095 780016

ІВАН ПЛЮЩ, НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНИЙ ВЕКТОР І УДАР ПО ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ

Петро АНТОНЕНКО

Звільнення Віталія Гайдуга з посади секретаря Ради нацбезпеки і оборони та призначення на цю посаду Івана Плюща ще раз засвідчили нешаблонність політичного мислення нашого Президента. Здається, не так давно він здивував політиком і громадськістю призначенням на таку важливу посаду Віталія Гайдуга, людину з донецьких мільярдерів. Нагадаємо, що Гайдук співвласник Індустріального Союзу Донбасу разом із Сергієм Тарутою, одним із найкрупніших бізнесменів, який давно вже на боці Ющенка і помаранчевої коаліції. І немало підстав вважати, що переговори Гайдуга і Рината Ахметова на початку травня значною мірою посприяли розв'язанню кризи.

І ось звільнення згідно з поданою заявою. Дехто вважає, через те, що Гайдук надто м'яко повівся в переговорах із коаліціантами. Дехто, навпаки, твердить, що той надто рішуче відстоював лінію Президента на дострокові вибори, надто безкомпромисно, як для переговорів. Президент вирішив, що для виходу з кризи потрібна саме така людина, як Плющ. Але спершу про важливість самої

цієї інституції — РНБО, яку можна б назвати “колективним президентом” і яка схвалює такі рішення-рекомендації, що потім виходять як Укази Президента. Згадаймо, саме Плющ провів прийняття Верховною Радою 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України. Саме Плющ, а не Кравчук, був одним із тих, хто наступного року на переговорах у Ново-Огарьово під Москвою фактично поховав СРСР. Саме Плющ на початку 2000 року знову очолив парламент, зірвавши спробу реваншу лівих сил. Непересічна роль Плюща і в найкритичніші моменти Помаранчевої революції.

Схоже, призначення Плюща означає ще й зміну вектора політики Банкової в бік національної демократії. Дехто може зауважити, що саме Плющ разом із Костенком, ідучи торік на виборах на чолі свого блоку, зазнали поразки. Той блок не зробив ні першого кроку — об'єднання у правницю, ні другого — об'єднання правниці з блоком “Наша Україна” в потужний помаранчевий мегаблок. А до обох цих кроків якраз і закликав торік Плющ. Нагадую про це, бо

нині вже зроблено перший крок — створено правницю, досить реальним є і другий крок — об'єднання в пропрезидентський мегаблок під назвою “Наша Україна”. І постать Івана Плюща цілком вписується в такі політичні розкладки. Більше того, ця постать розширює саме поняття національно-демократичних сил, яке в нас чомусь надто вже звужене і деким приватизоване.

Що далі? Далі — вибори. Прогнози на нинішній тиждень:

Чергові вибори — за 6 місяців, а позачергові — за 7?

в середу, максимум — у четвер на засіданні парламенту — завершення політичної кризи. Юридичне. Голосується, пакетом чи не пакетом, отой самий “малий пакет” змін до законодавства, про який говорив Президент: до законів про вибори, про статус народного депутата, можливо, про посилення судової відповідальності за порушення на виборах. Все! Більше для цих виборів нічого не треба. Хоч хотілося б ще багато чого. Наприклад, той же імперативний мандат чи якісь інші по-

ложення, що унеможливили б політичну корупцію, перебіжчиків і зраду в парламенті — те, що, власне, й детонувало кризу. Чи, нарешті, положення про зняття депутатської недоторканності. Все це потрібно. І все це — менш суттєве порівняно з головним: негайними достроковими виборами. Бо, врешті, ніщо не заважає прийняти всі оті гарні законоположення на першій же сесії нового парламенту. А зараз чітко записати їх як зобов'язання у виборчі програми.

Від середи 16 травня до неділі 15 липня — рівно 60 днів. Термін для повноцінних виборів. І хіба ж не має рації Президент, коли дивується: як це так, чергові вибори проводяться за 6 місяців, а тут позачергові дехто хоче розтягти на 7, з квітня до листопада? Чи лемент про реєстр виборців, хоч торік спокійно самі ж обиралися без усіляких реєстрів. Чи бідкання про відпустки й городи, які начебто завадять виборам, так, ніби у нас ніколи не проводили виборів улітку.

Підтримаймо Президента, коли він сказав, що при виході з цієї кризи не повинно бути переможців і переможених. Бо вибори, як очищення, потрібні людям і помаранчевим, і біло-блакитним Майданів. Тоді буде переможена політична корупція, бодай у тому потворному вигляді як це проявилось в парламенті. Треба спробувати її здолати. Вибором народу.

КУЛЬТУРА — ОСНОВА СПІВІСНУВАННЯ НАРОДІВ

Олександр ШОКАЛО

Наприкінці квітня в Києві відбувся Міжнародний форум “Роль освіти та ЗМІ у діалозі культур та співіснування народів”. Організатори форуму — українські установи (Міністерство культури і туризму, Міністерство освіти і науки, Державний комітет телебачення і радіомовлення, Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності, Національна спілка письменників) та Платформа “Діалог Євразія”.

Діалог починається з “да” — така філософема діяльності Платформи ДА. Візитівкою Платформи й прагнень усієї євразійської інтелігенції став щоквартальний міжнародний культурно-інтелектуальний журнал **da** (diyalog avrasya), який виходить від 2000 року. Як висловився голова Ради засновників Платформи ДА, народний письменник Киргизстану Чингіз Айтматов: “Уважно вчитуючись у сторінки журналу “ДА”, ловлю себе на думці, що особисто для мене це цікавий і, головне, необхідний журнал, який порушує питання, що їх звичайна преса майже не зачіпає”. Платформа і її видання служать місії євразійського самопізнання та подолання конфлікту між Заходом і Сходом.

“Об’єднуй, заставляй ворогів любити мир” — це нагадування з Орхоно-єнисейської пам’ятки особливо актуальне нині, коли євразійські народи позбуваються наслідків соціалістичного тоталітаризму і водночас протидіють капіталістичній глобалізації. У цій ситуації загострюється протистояння цивілізації, що призводить до конфліктів. Така тенденція завдає великої шкоди співіснуванню неповторних етнічних культур. Виходу з нинішньої цивілізаційної кризи допомагає діалог культур, бо саме культура є суттю людського життя.

Роботу київського Форуму було спрямовано на розвиток освітянського й інформаційного аспектів розвитку діалогу культур. Тематика охоплювала широкий спектр проблем: погляди різних культур на відчуження цивілізації; роль культури в налагодженні толерантного співіснування та екологічні, політичні й соціальні проблеми, які заважають співіснуванню народів; роль і важливість освіти в розвитку мистецтва жити разом; зв’язок між свободою й відповідальністю та етична відповідальність журналістів.

Результати діалогу учасників Форуму відображено в Резолюції, де зокрема наголошено на необхідності поважати святині, символи та морально-етичні цінності всіх народів як один із найважливіших чинників дружніх стосунків різних культур. Для подальшого розвитку міжкультурного діалогу важливо позбуватися неправдивого ставлення до інших народів.

У діалозі культур і цивілізацій євразійського простору Україна має взяти на себе провідну роль, оскільки українська культура поєднує в собі цивілізаційні ознаки Сходу і Заходу і є центральноевропейським духовним генератором.

ЗВЕРНЕННЯ Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України

Національна рада з питань культури і духовності при Президентові України стурбована політичною ситуацією, яка склалася в країні. Розпуск парламенту й дострокові парламентські вибори як випробуваний спосіб виходу з політичної кризи в усіх європейських країнах, де діють закони й етика відповідальності, у нашій державі призвели лише до загострення партійного протистояння та поглиблення правового хаосу.

Національну раду непокоїть систематичне невиконання указів Президента України, самовільне проголошення їх на власний розсуд незаконними, анти-

конституційними. На нашу думку, неприпустимо також, коли так звана політична еліта попри правові й моральні норми, прикриваючись високою риторикою і гаслами примирення, називає чинного Главу держави кримінальним злочинцем.

Закликаємо політиків припинити розпалювати в суспільстві почуття ворожнечі й нетерпимості, сіяти зерна безвідповідальності, цинізму, неповаги до України та її законів.

Визнаючи безумовну пріоритетність національних інтересів, підтримуємо проведення дострокових виборів до Верховної Ради України та висловлюємо надію, що вони сприятимуть приходу до парламенту якомога більшого числа незангажованих у бізнесі людей, щиро зацікавлених у демократичному розвитку Української держави, загальнонаціональному єднанні та злагоді на основі української історії та культури, традицій і цінностей.

ОСНОВНЕ — СТАБІЛІЗАЦІЯ

Президент Віктор Ющенко ставить перед новим секретарем Ради національної безпеки й оборони Іваном Плющем завдання зі стабілізації політичної ситуації, — йдеться в повідомленні прес-служби Президента з посиланням на главу Секретаріату Віктора Балогу.

“Основним завданням Плюща на посаді секретаря РНБО Президент визначив стабілізацію в країні”, — говорить в повідомленні. А це завдання містить у собі спектр громадських, політичних, економічних та правоохоронних питань. “Потрібно покласти край постійній лихоманці в державі. Основну формуючу роль у виконанні цього завдання має відіграти РНБО”.

За словами Балоги, на користь кандидатури Плюща зіг-

рав його досвід державного діяча, авторитетність і працездатність: “Новий секретар РНБО завжди працював в ім’я України і ніколи не розмінювався на дрібниці. Його вплив і вага, зроблені не грішми, а гідними справами, вносять упевненість, що він гідно виконає свою місію”.

Ющенко також очікує від Плюща поліпшення якості управління в сфері національної безпеки й оборони, зокрема, завершення реформи правоохоронної системи.

Перед ним також стоїть завдання з коректування енергетичної політики, а також унормування державного кордону з країнами-сусідами і відновлення міждержавної договірної бази.

Кореспондент.net

● ХРОНОГРАФ

«КОРЕНІЗАЦІЯ»

Рубрику веде
Юрій ШАПОВАЛ,
доктор історичних наук,
професор

У квітні 1923 року в Москві розпочав роботу XII з’їзд РКП(б). Він започаткував політику “коренізації”. В Україні вона набула насамперед форми “українізації”. Поняття “коренізація” на довгі роки зникло з советської політичної лексики, з’явившись лише в горбачовську “перебудову”. Хоча доба “коренізації” та “українізації” була важливою і яскравою.

Її основним завданням було “вкорінення” влади на окраїнах, врахування національних чинників при формуванні партійно-державного апарату. Це потенційно несло в собі загрозу унітарній державній структурі, оскільки здійснювалося під гаслом подолання великодержавного шовінізму, а відтак мало призвести до формування місцевих етноеліт. Вони мали з часом “забронювати” адміністративно-управлінські посади і престижні соціальні ніші, а відтак неминуче повинна була змінитися парадиг-

ма їхніх стосунків із центром. Змінитись у бік бодай формального визнання свого статусу, вимог певної автономії і респекту з боку центральних управлінських структур ієрархії локальних владних відносин.

Парадокс: з одного боку тривав процес партійно-бюрократичної централізації, а з іншого — збільшувалася кількість національно-територіальних утворень, підвищувався їхній формальний статус.

“Коренізація” на практиці означала дерусифікацію, вивільнення різнопланових можливостей представників того чи іншого народу. Організація мережі шкіл усіх ступенів, закладів культури, газет і журналів, книговидавничої справи мовами корінних національностей — це лише деякі ключові проблеми, що їх належало тепер розв’язувати за офіційної державної підтримки на місцях.

КП(б)У здійснювала цю політику в двох напрямках, дотримуючись лінії на “українізацію” і на сприяння розвитку національностей. Практично цю лінію реалізував насамперед наркомат освіти УССР.

І ось хоч і каліченою, але українською мовою заговорили представники партійно-державного істеблшменту. Не дивлячись на те, що “українізація” була специфічним явищем, її сприйняли представники української інтелігенції. І прокомуністично налаштовані, й ті, які прагнули в рамках тодішньої державності підтримувати національні традиції.

Невипадково завдяки зусиллям таких діячів, як академік Михайло Грушевський (він повернувся в Україну в березні 1924 року) та інших, історичний і культурний процеси в Україні почали розглядатись як такі, що розвивалися поруч з історією Росії, а не як регіональний варіант останньої.

Так, під тиском “націонал-комуністів” Сталін і його оточення пішли на проведення контрольованої “коренізації”. Пішли, маючи на меті згодом розпрощатись із цією політикою у звичний для себе, але трагічний для adeptів цієї політики спосіб.

Це станеться через 10 років, наприкінці голодного 1932 року, коли офіційно буде засуджено “українізацію” як “петлюрівську”, а її прихильники почали “українізувати” Соловки та інші сталінські табори.

І ось у декого з дослідників з’явилася думка: а чи не були “коренізація” і “українізація” грандіозною провокацією режиму з метою виявлення, а потім нищення “національно свідомих елементів”? Чи не було це ошукаство, розраховане на внутрішній і зовнішній вжиток?

Я особисто так не думаю, хоч для тоталітарного режиму нічого неможливого не було...

“Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу”.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

*Продовження. Поч. у 2003—2005 рр.,
ч. 8, 10, 14, 19, 22, 27, 35,
45, 52 за 2006 р., 4, 15 за 2007 р.*

1 внесок Комарова В. Г., м. Феодосія	50,00
2 внесок Комаров П. І., м. Феодосія	50,00
3 внесок Комаров П. І. та Комарова В. Г., м. Феодосія	50,00
Бабюк П. А., м. Київ	10,00
Барвінівська ЗОШ І—ІІІ ст. Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	51,00
Брусніновський П. С., м. Полтава	100,00
Васильченко О. Д., м. Алчевськ	50,00
Вольський І. Г., м. Львів	20,00
Гімназія № 86, м. Київ (ч/з Лихошва Анатолія)	300,00
Гладун О. І., м. Київ	100,00
Годяк Богдан, м. Київ	400,00
Давиденко О. Ф., м. Київ	20,00
Данильченко Г. Ф., м. Сіверськодонецьк	20,00
Іванов, м. Бердичів	
Житомирської обл.	48,00
Карпенко В. Г., м. Дружківка	
Донецької обл.	100,00
Комаров П. І., м. Феодосія	50,00
Комарова В. Г., м. Феодосія	50,00
Либницька ЗОШ І—ІІІ ст. Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	55,00
Листівська ЗОШ І—ІІІ ст. Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	55,00
Макасай П. П.	20,00
Михайловська Л. І., м. Сіверськодонецьк	10,00
Новоіванківська ЗОШ Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	65,00
Новомиkolaївська ЗОШ І—ІІІ ст. № 2 Запорізької обл. (ч/з Добрянську Н. А.)	52,00
Осередок Союзу українок, м. Сокаль Львівської обл.	130,00
Петренко А. І., Луганська обл.	25,00
Письменна Т. Ю., м. Дніпропетровськ	25,00
Підгірненська школа Дніпропетровської обл. (ч/з Бейдик В. В.)	167,00
Попова С. М., м. Харків	60,00
Самійлівська ЗОШ І—ІІІ ст. Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	52,00

Гнат БІЖИК,
м. Нова Каховка

Тарас Шевченко. П'ятсот па-м'ятників у світі нагадують людям, що колись жив і творив такий геній. Повіdomлюють і про те, що геній цей був і залишається сином України. І пишається Україна тим, що земля й народ її здатні народжувати посланців Правди, які своєю жертвовою боротьбою за ту Правду освітлюють усі куточки планети. Тому й твори Шевченка перекладені майже всіма мовами народів світу. Один його “Кавказ” перекладений 80-ма мовами народів, які вважають Шевченка й своїм захисником. Тим більше ми, українці, вважаємо його не тільки генієм, а й пророком, учителем. І це істина.

Тому з великим здивуванням і глибоким обуренням слухаємо повідомлення про те, що на зораній і засіяній Шевченком українській ниві продовжує проростати бур'ян із “табачним” насінням, який переплітається з усякою бузиною та іншим отруйним для українських душ зіллям. Бур'ян цей не до кінця виполотий і в нас — у Новій Каховці. Ще за часів спорудження пам'ятника Т. Шевченку в нашому місті були такі, що кричали: “Зачем нам этот дядька с усами!” Тепер ця табачно-бузинна братія хоче не тільки применшити роль Шевченка в національно-патріотичному відродженні України, а й обпаплюжити нашого генія, а з ним і всю Україну.

СПД Новодворський В. І.	200,00
Тарадай О. І., м. Червоноград	
Львівської обл.	25,00
Терноватська ЗОШ Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	50,00
Трудова ЗОШ І—ІІІ ст. Новомиkolaївського р-ну Запорізької обл.	
(ч/з Добрянську Н. А.)	72,00
Шляхова І. І., м. Рівне	100,00

**Київський державний інститут
декоративно-прикладного
мистецтва і дизайну
ім. М. Бойчука
(ч/з старшого викладача
кафедри рисунку
ЛИХОШВУ М. П.)**

Професорсько-викладацький та допоміжний персонал	
Гайдай А. М.	20,00
Гашицька В. Ф.	20,00
Лашко В. М.	20,00
Попов М. Т.	20,00
Шлак В. О.	15,00
Кириченко М. І.	10,00
Разумов Г. І.	20,00
Базилевич О. А.	10,00
Головко О. П.	6,00
Маламуд В. М.	10,00
Нечипоренко С. Г.	100,00
Кухар Ю. Д.	20,00
Забашта Г. В.	20,00
Мусієнко В. О.	5,00
Дяченко-Забашта Н. М.	20,00
Слободянюк Н. О.	10,00
Печорний П. П.	20,00
Лампека М. Г.	10,00
Черниченко-Лампека Н. І.	10,00
Пузенко І. В.	20,00
Савін В. М.	25,00
Чорноус М. М.	50,00
Божко Т. О.	25,00
Сенчук Т. В.	20,00
Гопкало В. В.	20,00
Буртовий А. М.	10,00
Бордюг О. В.	5,00
Морозов Л. О.	10,00
Довганенко О. Ф.	10,00
Полтавець Н. В.	50,00
Полтавець-Гуйда О. В.	50,00
Ворона О. В.	10,00
Стрілець В. Ф.	10,00
Гладиренко Г. М.	10,00
Стрельник О. Д.	10,00
Майданець О. Л.	10,00
Недошовенко Т. Ф.	10,00
Варкач О. Г.	30,00
Чернявський К. В.	20,00
Максимович К. Г.	20,00
Ластовецька Г. Л.	20,00
Мищенко І. І.	20,00
Поліщук І. Д.	10,00
Поп'юк І. О.	20,00

Дяків Р. С.	50,00
Білик М. І.	50,00
Юхимець Т. Г.	10,00
Шинкаренко Ю. С.	20,00
Скицюк О. І.	20,00
Довжук І. В.	20,00
Кириченко Р. С.	20,00
Андріяшко В. Д.	50,00
Грищенко В. В.	20,00
Євтушенко О. В.	20,00
Кудренко М. Р.	10,00
Крамарева В. І.	20,00
Подружжя: Прядка В. М. та Владимирова В. І.	100,00
Нагірняк Л. І.	20,00
Комаренко В. В.	10,00
Герасименко В. В.	9,00
Вір І. В.	10,00
Близилюк О. О.	30,00
Білокінь Г. В.	10,00
Копайгоренко В. В.	20,00
Мікула О. М.	20,00
ВСЬОГО:	1400,00

**Члени родинної громади
нащадків Т. Г. Шевченка**

Зацаринний С. І.	30,00
Оксамитна Н. Д.	30,00
Костенко Т. І.	100,00
Антоненко В. Ф.	25,00
Антоненко О. І.	25,00
Майборода Л. П.	50,00
Лисенко М. П.	50,00
Лихошва М. П.	50,00
ВСЬОГО:	360,00

Студенти І курсу

Спіжовий Є. О.	2,00
Дегтяренко І. О.	2,00
Корнева І. В.	2,00
Євтушенко К. В.	2,00
Євтушенко О. В.	2,00
Дутка Л. В.	2,00
Заволокіна Я. С.	2,00
Черноляхова К. В.	2,00
Настенко Л. Д.	2,00
Звягінцев О. С.	2,00
Деменчук Т. І.	2,00
Ліпецька І. В.	2,00
Чемерик С. І.	2,00
Колодій О. М.	2,00
Трошкова К. В.	2,00
Мищенко А. М.	2,00
Півченко П. С.	2,00
Тупота В. В.	2,00
Михайлова М. А.	5,00
Андреева А. О.	2,00
Бондаренко Д. М.	2,00
Кирилюк А. К.	2,00
Месропян Г. Р.	2,00
Пилипенко О. А.	2,00
Пилипенко Н. А.	5,00
Правдюк О. С.	2,00
Хоменко М. О.	2,00
Черниш А. А.	2,00
Шашкова О. П.	5,00
Олексієнко А. О.	2,00
Миронишин О. В.	2,00
Москвічова А. С.	2,00
Рошкетасєва К. С.	2,00

Мартиненко С. О.	2,00
Шкаровська І. І.	2,00
Трубоченко Д. О.	2,00
Лопухіна В. В.	2,00
Лопухіна В. В.	2,00
Матвієнко Я. Ю.	2,00
Дзивиульський Р. І.	2,00
Атанова А. В.	2,00

Студенти ІІ курсу

Сафонцева О. О.	2,00
Стрельченко Н. О.	2,00
Суслова І. О.	2,00
Волинчук О. О.	2,00
Вищепан І. О.	2,00
Бедна О. С.	2,00
Гаврилюк О. П.	2,00
Мінайченко С. С.	2,00
Дрига К. В.	2,00
Артеменко О. В.	2,00
Задорожня В. А.	2,00
Баранова А. К.	2,00
Сурело Я. М.	2,00
Рудик Г. А.	2,00
Мурадова І. Н.	2,00
Рудницька А. П.	2,00
Беляєва Ю. Ю.	2,00
Репко Є. М.	2,00
Рябуха О. О.	2,00
Бабій А. Ю.	5,00
Паламарчук А. В.	2,00
Чичик М. О.	5,00
Попович Т. В.	2,00
Мельничук Т. Ю.	2,00
Бандура О. Ю.	2,00
Васильєв В. М.	2,00
Мовчук Н. П.	2,00
Романюк М. В.	5,00
Ланова А. О.	1,00
Кучер Ю. М.	2,00
Макаровець І. А.	2,00

Студенти ІІІ курсу

Шабалтун Л. А.	3,00
Шевченко К. О.	2,00
Ланчук А. О.	2,00
Павлова В. Ю.	1,00
Дзюба Р. В.	5,00
Корнієнко Н. П.	5,00
Кареева В. О.	2,00
Макієва Р. В.	2,00
Жданова О. Є.	2,00
Бібен Д. М.	2,00
Задко М. О.	2,00
Одинокова В. В.	2,00
Слензак М. О.	2,00
Миронов Я. М.	2,00
Пукій Б. В.	2,00
Шевченко І. О.	2,00
Гончар М. В.	2,00
Рацідло О. О.	2,00
Гончар С. В.	2,00
Лампека Р. М.	2,00
Геценко О. Є.	2,00
Котельников О. В.	2,00
Поліщук О. М.	2,00
Шотурма О. В.	2,00
Сідько О. М.	2,00
Ганнов П. С.	2,00
Ганькіна В. М.	2,00

Студенти ІV курсу

Лобацєєва О. А.	2,00
Кушнір О. В.	2,00
Співак Н. С.	2,00
Тонковід Т. А.	3,00
Лавінський О. В.	2,00
Копньонкова К. О.	2,00
Полякова Ю. Ю.	2,00
Врублевська В. О.	2,00
Матвєєва А. О.	2,00
Голуб'ятникова О. О.	2,00
Мельник В. О.	2,00
Будько Н. М.	2,00
Добровольська С. О.	2,00
Іванова І. І.	2,00
Фалько О. О.	2,00
Бабуркіна А. Б.	2,00
Дубовик І. Ю.	2,00
Мамед Ю. Ю.	1,00
Овсяннікова Я.	1,00
Влязло Д. А.	1,00
Білик Д. М.	1,00
Аксєонов Д. В.	1,00

Студенти V курсу

Рогожнікова А. А.	5,00
Бець О. В.	5,00
Жердев С. В.	5,00
Денисюк Є. В.	6,00
Палій О. В.	5,00
Муц Н. Г.	5,00
Чехляд В. В.	5,00
В'язметінова О. С.	15,00
Утченко О. В.	5,00
Марченко Н. М.	2,00
Ткаченко О. В.	5,00
Дорошенко Р. С.	5,00
Смірнов А. К.	2,00
Лімов С. І.	2,00
Олійник І. І.	2,00
Драник У. А.	2,00
Устименко К. В.	2,00
Шукіна В. В.	2,00
Гаврилова Г. В.	2,00
Шльончик О. М.	2,00
Елісаветська С. С.	2,00
Калінін А. В.	2,00
Вахнік О. О.	6,00
Макарова Г. Ю.	2,00
Сухіна Г. О.	3,00
Шиндіровська А. І.	2,00
Елфімова А. О.	2,00
ВСЬОГО:	368,00
РАЗОМ:	2128,00

Поправки

У ч. 4 “СП” за 2007 у списку офірувачів було допущено неточності в написанні деяких прізвищ. Так, замість Вітюков О. В. треба Бітюков О. В. Замість Саратовськін І. Г., Саратовська Л. В. треба Саратовкін І. Г., Саратовкіна Л. В. Замість Коев Н. К., Коева О. К., Коева О. М. треба Коєв Н. К., Коева О. К., Коева О. М.

ПРИЙТИ ДО КОБЗАРЯ

Прикро, що подібне “дзявкання” зрідка вискакує з уст і т. зв. інтелігенції. Шевченко, мовляв, — це вже минуле, нецікаве ні для дорослих, ні для молоді, яку, на їхню думку, треба виховувати на нових засадах. А що засади Шевченка, на яких він жив, діяв, мучився, але не каюся, є найсучаснішими для виховання нинішнього покоління, вони до уваги не беруть. Вони десь вирвали чужу фразу й із позою знавців найвищих істин життя, як папуги, повторюють, що нам і другий Шевченко не потрібний, бо тепер суспільство стільки має високоінтелектуальних особистостей, що без додаткових геніїв здатне розв'язувати всі проблеми. Нам щось таке доводиться чути з уст представників педагогічних колективів, хоч ми таких особистостей зустрічаємо дуже мало.

Тому просвіт'яни, прийшовши з мітингу, присвяченому дню народження Великого Кобзаря, де ми говорили про велич постаті Шевченка, зібралися в приміщенні нашого осередку, щоб обговорити питання, чи сучасний для українців Шевченко. Чого бракує нині нам і молодому поколінню? Безмежної любові до України. Тож чи не Шевченко закликав у XIX столітті й кличе нас сьогодні:

*“Свою Україну любіть,
Любіть її... Во время любте,*

*В ostatню тяжкую минуту
За неї Господа моліть”.*

Любов до України в серці Шевченка була на стільки пристрасною, що за неї він терпів муки на десятирічній каторзі (“Караюсь, мучусь, але не каюсь”), за неї він готовий був погубити й душу.

Він готовий був терпіти й потойбічні муки, аби доля України була щасливою. Страшно читати такі рядки:

*“Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю!”.*

То якого сучаснішого матеріалу вам потрібно, щоб на ньому виховувати патріотів України? Та моліть разом із дітьми Бога, щоб простив йому ці слова й дав йому царство небесне, бо слова ці не з ненависті, а з любові. Він готовий був віддати себе в жертву не за багатство, як деякі теперішні “захисники” народу:

*“Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово”.*

То хто може взяти на себе гріх не сприйняти серцем Шевченкових слів, щоб передати їх молодшим синові й дочці України й не припинювати їхньої вулканічної сили впливу та ще й паплюжити мушеницький шлях життя Великого

учителя народу. Це може зробити явний грішник. Тарас Шевченко як Батько нації на відміну від теперішніх захисників мови сусідньої держави, добре розумів, що без мови не може бути української нації — отже, й держави. Тому й дав загальну оцінку слову:

*“Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос — більш нічого.
А серце б'ється — ожива.
Як їх почує!..”*

Він схвально ставиться до тих, хто не забував рідної мови, картав тих, хто її ігнорував. Згадуючи Григоровича Василя Івановича — конференц-секретаря Академії мистецтв, він у поемі “Гайдамаки” називає його “щирим батьком” і славить за те, що любить рідну мову:

*“Не одцуравсь того слова,
Що мати співала,
Як малого повивала,
З малим розмовляла...”*

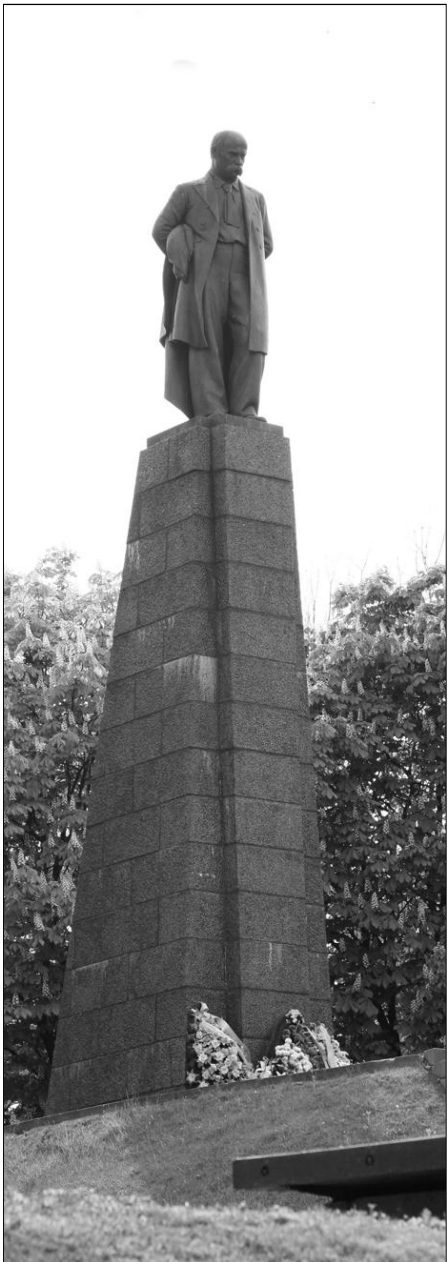
А тих, хто шукав іншого Дніпра, різко картав: “Усі мови слов'янського люду, всі знаєте, а своєї дас-тьбі”. Усі ми повинні пам'ятати заклик: “Свого не цураймось!”, нагадування: “Бо хто матір забуває, того Бог карає”. Під словом “мати” він розумів не тільки рідну матір, а й матір-Україну з її рідною мовою. І хоч нас, оборонців рідної мови, багато, але кого ж нам брати в союзники, йдучи в похід боронити

українську мову, рятувати Україну, як не Шевченка. Боронити від тих, хто у Верховній Раді шляхом підкупу готує 300 “штиків”, щоб конституційною більшістю притоптати українську мову, а з нею й Україну.

Великий Кобзар обрушує гнів на тих синів України, які гірше зовнішніх ворогів розпинають Україну. Він таких називає варшавським сміттям, гряззю Москви. Але вказує нам, і хто наші зовнішні вороги. Пам'ятаєте:

*“Сини мої на чужині,
На чужій роботі.
Дніпро, брат мій, висихає,
Мене покидає,
І могили мої милі
Москаль розриває...”*

Відтоді небагато змінилось, але дехто з нас і досі не розбереться, хто ж наш друг і тягне нас туди, де дружба для нас перетворилася на ярмо. Загроза потрапити в ярмо збільшується. Тому патріоти повинні терміново об'єднуватися для порятунку України (“Обнімітесь, брати мої, молю вас, благаю”). У день перевезення Шевченка в Україну ми, просвіт'яни, закликаємо патріотів України прийти до Шевченка й порадитися, з ким об'єднуватися, бо наперекір усяким невігласам ми знаємо: Шевченко розбудив нас до боротьби за Україну, він і вказе, з ким єднатися і проти кого боротися, щоб шлях борців знов не покритися морозом. “Наша дума, наша пісня не вмре, не загине”. Зробімо все, щоб дійсність підтвердила це.

— Я вважаю, що перш ніж будувати церкву, ми повинні чітко визначитись, кому вона належатиме. Мається на увазі не тільки якийсь конфесії. Правильно Ви сказали, вона може належати і заповіднику теж. Вона повинна бути обгрунтована історично: яка церква була на цьому місці. Мені подобається ідея Гайдамаки про надбрамну церкву, але думка працівників заповідника, що тут повинна бути саме невеличка стара козацька церква.

— **Стаття пані Зінаїди Тарахан-Берези була надрукована в “Слові Просвіти”, і не знайшла жодної підтримки і заперечення також. Вона була сприйнята як її історичне дослідження, повідомлення, яке, власне, до сьогоднішньої роботи Заповідника і його реконструкції не має жодного стосунку. Невже Ви, генеральний директор, хочете будувати коштом державних грошей, які відведені на реконструкцію Заповідника, цей монастир?**

— Ми будувати не можемо тому, що ті кошти не ми збирали, не у нас на рахунок вони лежать. Я не хочу захищати чи відстоювати позицію Зінаїди Опанасівни Тарахан-Берези, тому що це не цілком так. Її відстоюють працівники Заповідника. Є маса документів, які це підтверджують. А ось якимось документом підтвердити встановлення оцих усіх знаків, що тут повинна стояти Тарасова церква чи там повинна стояти Тарасова церква, на жаль, у нас нема. І досі нас ніхто не ставив до відома, що буде встановлена церква десь там, мається на увазі чи цей хрест, чи цей камінь, абсолютно жодного документа про це немає.

— **Пане Мар’яне, жертводавці не говорили про те, що треба знайти якусь стару церкву і відбудувати її. Тарасова церква задумана як будова III тисячоліття, а не відбудова макета того монастирка чи тої каплиці, які були в XVII сторіччі. Ідеться про нинішній день і про нинішніх укра-**

їнців. Чому ми повинні повертатися в XVII століття, коли тут не було Національного заповідника, за сто років до народження Шевченка? Ваше обгрунтування цієї ідеї, якщо Ви її прибічник.

— Монастир, напевно, не має стосунку до Тараса Шевченка, тому що він був набагато раніше.

Ми прив’язуємось до місцевості й тих історичних фактів, які були. А щодо людей, то, напевно, люди, якщо вони не здавали на таку церкву гроші, то вони не здавали й на надбрамну церкву. Це не обумовлювалось ні в тому випадку, ні в іншому.

— **Одна з ідей робити як надбрамну церкву, інша — як каплицю, третя — як хату церкву. Люди самодіяльно навіть роблять якісь проекти і пропонують. Але, безперечно, поза увагою працівників Національного заповідника, Міністерства культури і влади це не відбудеться. Ми не хочемо ніякого насильства, а хочемо порозуміння навколо ідеї, яка виникла, як Ви сказали, “невчасно” в “Просвіті”, і яку підтримали тисячі людей.**

— Ні, я не за саму ідею говорив. Ідея прекрасна, і ми її підтримуємо. Маю на увазі процедуру всього цього: встановлення, визначення, яка ця церква повинна бути, де вона повинна бути, розумієте. Оце все зроблено з самого початку неправильно, я так вважаю. Треба було визначитися.

ДОРОГОЮ НА ТАРАСОВУ ГОРУ

— **У Вас є план реконструкції Заповідника? У чому він полягає, коли завершиться?**

— План реконструкції полягає в тому, щоб відремонтувати Музей Тараса Шевченка, який із 1939 року практично не ремонтувався, був лише косметичний ремонт. Самі розумієте: приміщення будувалося з 1933 до 1939 року, коли в країні був великий дефіцит будівельних матеріалів і кваліфікованих спеціалістів, — працювали люди за шматок хліба. Проект Петра Костирика і Василя Кричевського здійснювався з великими труднощами — варіанти його зафіксовані, у нас є книга: варіанти пам’ятника і самого музею, але ми виходимо з того, який він є сьогодні, і ми хочемо, щоб цей музей, коли буде проведено весь комплекс реконструкції, був максимально наближений до первісного задуму.

Бачите, реконструкція розбита на кілька етапів. Перший: реконструкція самого музею і тих комунікацій, які забезпечують його життєдіяльність. Уже було визначено декілька дат, але, на жаль, я Вам не можу назвати якоїсь конкретної дати, — все залежить від того, наскільки регулярним буде фінансування.

У зв’язку зі станом нашої економіки відбувається постійне подорожчання будівельних матеріалів, електроенергії і т. ін. Відповідно зростає і кошторисна вартість реконструкційних робіт музею Шевченка.

— **Скільки минулого року було освоєно мільйонів гривень?**

— Було освоєно 5 млн. 100 тисяч гривень. Виділялася саме така сума, вона й освоєна.

— **А цього року?**

— Цього року сума невелика — 2 млн. 800 гривень усього, але вона виділяється згідно з графіком надходжень.

РОЗМОВА БІЛЯ КАМЕНЯ

— **А ось і камінь, освячений у присутності Віктора Ющенка,**

Юлії Тимошенко, Володимира Литвина та Ігоря Ліхового. Продовжимо тему Тарасової церкви?

— Ідеальний був би варіант, якби Ви всі свої запитання, які у Вас є, виклали на папері, і я дав би Вам офіційну відповідь.

— **Скільки Ви директором працюєте?**

— Півтора року.

— **Який творчий і службовий шлях від Вас до цієї посади?**

— Працював у Каневі, в Івано-Франківську... До речі, журналістом...

— **Але нині Ви державний службовець, генеральний директор Заповідника.**

У мене склалося таке враження, — і Ви його можете спростувати зараз, негайно, — що працівникам Заповідника поставлене завдання: будь за що відбитися від Тарасової церкви, бо це ідея національних сил. Навчесь тоді, за Кучми і за Медведчука, коли хотіли не допустити національні сили до Канева і до Чернечої гори. В Україні нині Президент Ющенко, який робить надзвичайно багато для збереження історичних місць і пам’яток України, дорожить ім’ям Шевченка... А Ви — все ще на тому, старому завданні...

— Я б не сказав, що на старому завданні, — сама ідея встановлення Тарасової церкви була висунута “Просвітою”. Ми, з свого боку, підтримуємо...

— **А хіба “Просвіта” не пов’язана з іменем Шевченка?**

— Так, абсолютно.

— **Підтримала цю ідею вся Україна?**

— Так, абсолютно. Ніхто не виступає проти ідеї церкви. Сьогодні кожен має право на власну думку.

— **Так, моя думка, що це має бути споруда братолобів і єднання: легка, летюча, зоряна. Згадайте: “Зоря летить, як молодий Шевченко!” Бо Шевченко безсмертний для України. Скільки будуть українці, стільки він і житиме. І такою має бути йому пам’ятка, а не темний глухий монастир XVII сторіччя...**

— Я думаю, що Ви зі мною погодитесь: коли були оці старі церкви, то віри в душі людей було набагато більше, ніж зараз, не дивлячись на те, що ми будуємо більш сучасні церкви.

— **Намоленість залежить від тих людей, які моляться. Поки що бажаючих молитися в Тарасовій церкві стільки, скільки жертводавців.**

— Ми з Вами відійшли трішки від теми. З самого початку, і я вважаю, що якби це було підтримано, можна було б робити каплицю. Позаду пам’ятника Івану Підкові.

— **Але ж тодішній гендиректор, згодом — міністр культури і туризму Ліховий І. Д. вказав са-**

ме це місце, пославшись на те, що в урочищі Монастирок — плавуни.

— Ви посилаєтесь на попередника, а я не можу підтвердити його слів. Давайте його запросимо, сядемо за “круглий стіл”, посадимо за нього представників релігійних конфесій, фахівців, щоб кожен висловив свою думку, і прийдемо до єдиної думки.

СХОДАМИ ДО ШЕВЧЕНКА

— **Близько шістнадцятої години 11 травня. Солов’ї співають. І нікого сьогодні нема біля Шевченка, на його могилі...**

Двоє охоронців обходять навколо приміщення музею. Робітників — ні з “Укрреставрації”, яка має вести роботи, ні інших не спостерігається. В приміщення музею потрапити не вдається. Тож розкажіть, Мар’яне Володимировичу, що вже там зроблено? Як успіхи, починаючи з січня 2004 року? У грудні 2008 року ремонт і реконструкцію мали б закінчити...

— Я далеко не впевнений, що ця дата не буде переноситися. Все залежить від того, наскільки регулярно йтиме фінансування. Виконавчі директори у нас, на місці, періодично міняються, бо виникає потреба зробити перестановку. Ось і недавно групу забрали на Одеський оперний театр, там об’єкт більш “здаточний”, як вони кажуть. Зараз музеєм займаються інші спеціалісти з “Укрреставрації”.

— **Скільки будівельників працює на об’єкті?**

— Кількість будівельників на об’єкті завжди різна, це залежить від того, яке фінансування — вони відповідно до коштів присилають техніку і спеціалістів, визначають календарний графік робіт, вкладаються у визначені терміни.

— **Що робиться в приміщенні музею?**

— Роблять штукатурні роботи всередині приміщення, — всього в музеї вісім залів, вестибюль, — приблизно 50 відсотків штукатурних робіт виконано. Зараз ідуть роботи з вентиляції і кондиціонування приміщення.

— **Опалення?**

— Опалення поки що ні, бо щоб розпочати будівництво теплогенераторної, потрібні певні кошти, аби ми знову не зупинилися на незакінченому об’єкті. Теплогенераторна буде розташована в східному крилі музею.

— **Я бачу, що вже перекирили дах...**

— Це зробили в два попередні роки, дерев’яний дах замінили на металоконструкції, підсилили стіни, перестінки, — бо навантаження на стіни збільшилося. Зробили так, як було заплановано в проекті.

— **А фрески на фасаді будуть?**

— У проекті Кричевського це передбачалося, але в 1939 році вони не були зроблені. Висувалася та сама причина: брак коштів, а можливо, тому, що усувалося все, що підкреслювало українськість, належність до України, її традицій і орнаментів.

Нині все це закладено в проекті, і ми зможемо побачити на відновленому фасаді майолікові розписи, робитимуть їх на заключному етапі.

— **З існуючими темпами робіт, коли буде завершено реконструкцію музею?**

— У нас до 2014 року є ще сім років. Але за тих сім років ми повинні не лише здати музей як будівельний об’єкт в експлуатацію, а й оновлення верхнього і нижнього парків.

— **Поки що жодного посадженого дерева я не бачу...**

— Пропозиція національного парку лише обговорювалася, поки що вона не прийнята.

— **Тим часом, доки триває реконструкція, над чим працює творчий колектив музею? Як будуть використані архіви, нові пошуки в шевченкознавстві, хто працює над експозицією із художників і науковців?**

— Ми працюємо і у нас майже готова концепція експозиції: її бачення працівниками Заповідника. Буде хтось із художників, який внесе свої корективи. Очолює цю роботу мій заступник із наукової роботи.

— **Якими оригіналами буде збагачено експозицію? В чому полягатиме обнова?**

— Ми не копіюватимемо інших музеїв, ми будемо більше зорієнтовані на вшанування пам’яті Тараса Шевченка, у нас достатньо матеріалів. Крім того, хочемо застосувати технічні засоби, показати приїзд відомих діячів, гостей із діаспори, колективів. На екрані будуть демонструватися найяскравіші приїзди, вшанування пам’яті Тараса Шевченка.

— **Зараз кількість екскурсій зменшилась?**

— У ті роки, коли музей Шевченка працював на повну потужність, були відкриті всі зали, у нас приблизно було 100 тисяч відвідувачів. Зараз їхнє число зменшилося до 30—40 тисяч. Циклічність така, що найбільше їх приїздить перед початком і наприкінці навчального року. Липень-серпень — майже мертвий сезон.

Тут, насамкінець, звертаємося зі сторінок газети до міністра культури і туризму Богучького Ю. П.

Шановний Юрію Петровичу! Просимо відповісти читачам нашої газети, чи продовжено реконструкцію Національного заповідника “Тарасова гора” до 2014 року офіційно!

Всеукраїнська акція “Збудуймо Тарасову церкву!” триває з 2003 року. Зібрано 811 тисяч гривень, збір коштів триває, є постановою Комітету з питань культури і духовності ВР минулого скликання про включення будови “Тарасової церкви” в план реконструкції заповідника. Директор, а згодом — міністр І. Д. Ліховий двічі вказував місце під церкву — в урочищі Монастирок, згодом — біля підніжжя Чернечої гори, але в план реконструкції будову все ще не включено.

Дуже просимо Вас підтримати будівництво всенародною Тарасової церкви єднання і підтримати жертводавців з усієї України та закордону: Провести конкурс проектів і закріпити наказом міністра майданчик для зведення Тарасової церкви (каплиці).

З повагою головний редактор газети “Слово Просвіти”

Любов ГОЛОТА

Фоторепортаж
Олександра ЛИТВИНЕНКА

Святослав МІЗЕРНЮК

“У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молода
З своїм дитятчком малим”, — так написав Великий Кобзар, і саме ці рядки можуть бути епіграфом до Всесвітнього Дня Матері.

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка та Київський міський будинок учителя організували 11 травня в столиці святковий вечір, присвячений Дню Матері. Звучало у залі врочисте, щире і тепле слово вітання лауреата Шевченківської премії, голови “Просвіти”, письменника Павла Мовчана.

Натхненник, режисер і ведуча свята, яке вдалось на славу, — заслужена артистка України Леся Горова. Мисткиня зізнається, що розробляючи режисуру цього творчого вечора, уперше наважилася поєднати на сцені пісенний доробок із декламуванням віршованого слова. І її музично-поетичне дійство здобуло шалений успіх. Воно і не дивно. Бо наче струмочки у весняному водограї органічно влітали на сцені у цілісне мистецьке полотно і поезія, і пісня, які несли спраглим на радість глядачам і дитячі ансамблі, і заслужені актори, і навіть іще зовсім маленькі діти... Леся Горова співала, декламувала і вела вечір. У цьому мистецькому водограї — дитячий ансамбль “Світанок” народного художнього колективу України; ансамбль хору “Райдуга” дитячої школи мистецтв № 8; квартет бандуристів студії кобзарського мистецтва при Національній заслуженій капелі бандуристів України ім. Г. І. Майбороди; Даринка Кузьменко

ВОДОГРАЙ СВЯТА

Соліст Ярослав Великий:
“Ніч яка, Господи”

(6 років) зі своєю мамою Світланою; танцювальна група ансамблю “Світанок” із хореографічною композицією “Гуцулка”; Іванка Папушенко (6,5 років) і Лідочка Опанасенко (5,5 років). Усі вони полонили серця присутніх.

Глядацький зал то зривався оваціями, слухаючи пісню “Мрійниця” солістки Вікторії Гарковенко зі “Світанку”, то підспівував “Чорнобривцям” і “Рідна мати моя...” разом із заслуженим артистом України Олегом Марцинківським. У канву пісень влітали рядки поезії Тараса Шевченка, Богдана-Ігоря Антонича, Віолетти Дворецької, Наталії Позняк, Михайла Яворського...

Глядачі-шанувальники свята то поринали у задуму, слухаючи пісні бандуристів: “Ніч яка, Господи”, “Там, під Львівським замком...”; захоплювалися шаленим ритмом танцюристів у гуцульському вбранні; або плескали в долоні у такт пісні “...Я — Українка, така чарівна жінка... Я — Українка — завжди нова сторінка...”, яку виконувала Леся Горова.

Отож щира і творча атмосфера свята, гарний настрій полонили серця глядачів.

Після цього чудового мистецького вечора подумав, як ми, українці, у себе вдома, на рідній землі, катастрофічно мало бачимо талановитих виконавців-митців, чуємо любов і милу серцю українську пісню! Та як ми скучили за нею! Адже під таке святкове дійство, на якому пощастило побувати, нашій державі варто було б віддати сцену Палацу “Україна”, зробити потужну рекла-

Леся Горова зі своєю донькою

Леонід ФІЛОНОВ,
голова ВОО ВУТ “Просвіта”

Спершу Галичина, а далі Велика Україна творили осередки рідномовних будителів національного духу. На Вінничині це почалося з маленького містечка Печери, де духовним пастирем був отець Іван Кульматицький, який і очолив перший осередок Товариства “Просвіта”.

Кульматицькі мали родинний зв’язок із відомими діячами української культури: професором Крушельницьким, композиторами родини Колесс, Менчинських і Лаврівських. Членами Товариства були вчителі й студенти, кооператори і селяни, медики і духівництво. Вони створили хату-читальню, а клуню переобладнали в місцевий театр. Один із членів “Просвіти” був депутатом Державної Думи.

Просвітянський осередок у Вінниці був зареєстрований у березні 1917 року. Його осідком було приміщення Народного дому. Товариство розгорнуло активну діяльність, тут була бібліотека з читальним залом (просвітяни користувалися нею безкоштовно), кінематограф, для учнів українських гімназій утримувалась їдальня.

Артисти театру “Просвіти” грали у виставах найвідоміших українських авторів: Шевченка і Грінченка, Мирного і Кропивницького, Карпенка-Карого і Винниченка. Найбільше піднесення товариство “Просвіта” мало у 1918—1919 роках, особливо коли у місті перебували міністерства Уряду УНР. Товариство видавало щоденно газету “Шлях” — основне інформаційне джерело.

Вінницька “Просвіта” утримувала симфонічний оркестр, який грав безкоштовно для вінничан, опікувалася шкільництвом. До речі, у Вінниці друкувалося багато українськомовних підручників для шкіл, вищих навчальних закладів.

Та як тільки у місті владу здобували більшовики, просвітян переслідували і репресували. Так, заарештували і розстріляли вінницького просвітянського лідера п. Озеряньського. Чимало просвітян розстріляли в Грохольському лісі й закопали в спільну могилу. Прізвища загиблих називала газета “Шлях” після вигнання з Вінниці українськими військами більшовицьких зайд.

З утвердженням радянської влади “Просвіта” була знищена і відродилася лише на зламі 90-х років. Ініціативу створення тодішнього Товариства української мови (“Просвіта”) взяла на себе Спілка письменників України. Першим головою

ДЛЯ НАРОДУ І ДЛЯ СВОГО КРАЮ
ВІННИЦЬКІЙ «ПРОСВІТІ» 90 РОКІВ

В усі часи нації виживали за наявності сили духовної. Носіями цієї сили була інтелектуальна еліта суспільства: вчені та вчителі, народні мудреці та цілителі, релігійні діячі. Усвідомлення самих себе (успадковане генетичним чуттям) мало особливий вияв у добу романтизму першої половини XIX ст., коли частина української шляхти, що зберегла національну гідність, збирала рештки нашої культури, аби зробити її публічною і потрібною для вивчення і засвоєння.

Друга половина XIX ст., незважаючи на численні перепони “валуєщини” Російської імперії, стала знаковою для створення громадської організації нового типу — “Просвіти”.

був обраний відомий поет і публіцист Анатолій Бортняк, а відповідальним секретарем не менше знайний критик і поет Михайло Стрельбицький. Вінницька світлиця Товариства взяла на себе місію організатора і пропагандиста відродження духовних засад української мови та культури.

Зустрічі, конференції, перші видання, виїзні концерти-агітки, виставки, публікації в періодичних виданнях стали основним змістом діяльності. Постійним гальмом Товариства були фінансові нестатки, “Просвіта” жила за рахунок ентузіазму викладачів вищої школи, учительства, вузького прошарку технічної інтелігенції.

Усі голови Товариства: Бортняк, Філонов, Бардин, Чернишук, Потупейко — прагнули, аби “Просвіта” справді працювала “для народу і для свого краю”, як казав Микола Вороний.

Із лона нашої “Просвіти” вийшло чимало організаторів і провідників партій національно-демократичного спрямування. Просвітяни Вінниці готують телепрограми “Вінницький плин”, “Відверто”, “Вважаю так”, щороку ТО “Плин” та “Просвіта” випускають по одному телефільму про видатних діячів нашого краю. На радіо популярні програми Михайла Стрельбицького та його студійців кафебри культурології ВНТУ. Популярний на обласному радіо радіотеатр, який веде наш просвітянин, заслужений артист України Микола Сардаковський. Сьогодні наші просвітяни не уявляють проведення наших вечорів без полум’яного слова професора Анатолія Подолінного, директора музею Михайла Коцюбинського Федора Панчука (з ним ми провели чимало заходів), викладача психології Віри Віннічук, а також нашу “Молоду Просвіту” без студентів

Дмитра Штофеля, Сергія Білохатнюка, Андрія Шведюка та інших.

Сьогодні Товариство проводить читачькі та науково-практичні конференції. Маємо десятки книг. За останній рік провели низку заходів за проектом “Українські національні цінності як фактор консолідації українського суспільства”. Під цей проект ми виграли грант із бюджету Управління внутрішньої політики. А це телепрограми “Олег Чорногуз” до 70-річчя від дня народження та кож був проведений інтелектуально-ігровий захід за його творами “Аристократ вінницької землі”. Варто зазначити, що наш молодіжний інтелектуальний клуб “Кіт-Баюн” щомісяця проводить інтелектуально-ігрові заходи за участю викладачів і студентів університетів, а також училищ, технікумів, коледжів і шкіл.

Цікавим був інтелектуально-ігровий турнір до Дня українського козацтва “Козацька сотня”. Він відбувся у ВНТУ. Учасникам запропонували марафон із 100 запитань із козацької тематики. У турнірі взяли участь 32 команди. “Незламний дух Каменяра” — так називався інтелектуальний турнір до 150-річчя від дня народження Івана Франка.

Про цю визначну постать ми створили відеопрограму “Франко — очима педагога”, яку показали на каналі ВДТ-6, а також на каналах Житомирської, Ужгородської, Хмельницької телерадіокомпаній.

Протягом 2006 року проведено кілька “круглих столів”: “Крути і Помаранчева революція в контексті історії”, “Державний діяч — Симон Петлюра”. До Дня української писемності й мови організовано “круглий стіл” “Мова у нашому щоденні”, до річниці Помаранчевої революції такий же захід — “Свободу не спинити”, до славного ювілею Грушевського — “Круглий стіл”.

VII МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ІМЕНІ ПЕТРА ЯЦИКА ЗАВЕРШЕНО,
ПРЕМОЖЦІВ НАГОРОДЖЕНО

14 травня в Національному академічному театрі ім. Івана Франка відбулося урочисте закриття цього конкурсу, в якому взяли участь, окрім України, ще 23 країни світу.

Ліга українських меценатів, засновник і організатор конкурсу, цього разу провела його спільно не лише з Міністерством освіти, а й Міністерствами культури і туризму, оборони, закордонних справ.

Долучилось і ВУТ “Просвіта”, надавши для нагородження пе-

реможців свою видавничу продукцію.

Учасникам конкурсу надіслав вітання Президент України В. Ющенко, від якого лауреатів було нагороджено іменними годинниками.

Визначено і нагороджено переможців VII конкурсу. Вручено численні нагороди від громадських організацій, державних установ.

Детальніше про конкурс читайте у наступному числі газети.

Інф. “СП”

“Правда, що присяга
таки велика річ”.
Лєся Українка

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ

ЯКІ ВІДЗНАЧАЄМО ЮВІЛЕЇ?

Борис МАНЖЕЛА,
козак із діда-прадіда

На Сумщині останній період був переповнений подіями з історії Українського козацтва, пов'язаними з давньою гетьманською столицею Глуховом. Тут 3 березня 1669 року обрано гетьманом Лівобережної України Дем'яна Многогрішного.

4 березня 1750 року тут же обрано й останнього гетьмана України Кирила Розумовського.

Тема козацтва, як на мене, дуже актуальна зараз саме тому, що заполітизований народ уже не вірить депутатам і різношерстим партіям. Теплиться якась надія ще на церкву та Українське козацтво, бо кращого чинника для виховання молодого покоління нашої держави годі й шукати. Але спершу про ювілейні дати. По-перше, якщо вже відзначати 300-річчя Глухова як гетьманської столиці, приурочивши це до приведення до присяги царського попільника, стародубського полковника Івана Скоропадського у славному Глухові-граді 6 листопада 1708 року російським самодержавцем Петром І (при чь діючому гетьманові України Іванові Мазепі, бо, бач, він уклав угоду з Карлом XII), і у тому ж Глухові було одночасно Мазепу піддано анафемі — то виникає слушне запитання: що ми будемо святкувати? Знуцання

російського царату над Україною, яка поспіла вийти з-під опіки Росії, та початок анафемі над Мазепою, яка зятягнулася на 300 років.

По-друге. Куди подінемо такий історичний факт, що на початку березня 1669 року в тому ж Глухові зібралася козацька Рада, щоб обрати гетьманом Дем'яна Многогрішного. Виходить, що ми укорочуємо нашу історію, зменшуючи їй віку (гетьманській столиці зокрема). Тому варто було б уже відзначати не 300-ліття, а 340-річчя гетьманського Глухова.

Чи не виконуємо сліпо замовлення Держдуми Російської Федерації, яка вже почала гучну кампанію помпезного святкування 300-річчя перемоги російського війська Петра І під Полтавою над шведами та “мазепинцями”?

Чи, може, святкуватимемо 300-річчя знищення Меншиковим 21 тисячі мешканців Батурина разом із кривавою розправою над майже тисячею української старшини-мазепинців, яку 26 листопада 1708 року учинив особисто цар-сатрап Петро І у нашому Лебедині?

Бо вже почалося (а може, й не закінчувалося) відверте цькування з боку шовіністів різних мастей нашої історії та гетьмана Івана Мазепи.

Гей, патріоти, де ви?

Звичайно, можна і треба вчитися на своїх помилках і поразках, а

тому вже зараз потрібно проводити на державному рівні контрпропаганду тій же шовіністичній пропаганді. Так ми можемо викрити причини, які призвели до невдачі державницьких намірів гетьмана Івана Мазепи.

А ці причини ми знаємо: це і підлі доноси Кочубея та Іскри, які вони подали письмово царському уряду. Це і відмова полковника Івана Скоропадського та Сумського отамана Кондратенка (уже зросійщеного Кондратева) пристати до Мазепи та виступити в оборону України разом. Варто уважно прочитати всі ті 33 статті доносу зрадників-яничарів (М. Костомаров “Гетьман Іван Мазепа”, с. 227—247, Київ. 1993 р.; Воєнно-історический журнал; ч. 2 — 1991 р., стор. 62). Варта уваги й доробка місцевого краєзнавця Миколи Карпенка “Гетьман Іван Мазепа як будівничий Української Держави”.

Щодо інших заходів — то це і 375-та річниця з дня народження та 300-річчя пам'яті І. Мазепи, 350 років пам'яті Богдана Хмельницького, 350 років славної Конотопської битви Івана Виговського, 350 років із дня заснування Сумського слобідського полку, відзначення гетьманської столиці Глухова та інше.

Треба гідно шанувати пам'ять полеглих у Батурині та замучених у

Лебедині 1708 р. до 300-річчя цієї трагічної дати.

Думаю, що вдячні нащадки поставлять історико-краєзнавчий знак на Мазепиній горі у Недригайлові, в Ромнах, Липовій Долині та в інших місцях Сумщини, де перебував славний син України.

На часі вже прийняти рішення про відновлення “Козацького степу імені Петра Калнишевського” на землях колишнього кінного заводу біля “Михайлівської цілини” на межі Лебединського й Недригайлівського районів та багато інших цілком реальних і цікавих заходів, які повинна виробити козацька рада при голові Сумської обласної держадміністрації, та, на жаль, ця рада майже ніколи не діяла і не діє.

Відсутня досі будь-яка комплексна програма розвитку Українського козацтва на 2007—2010 рр. не лише в Сумській області, а й на Всеукраїнському рівні, як і відсутній “Закон про козацтво”. Цього ніяк не розуміє сучасна влада, яка утворила у своєму складі колосальний паразитуючий прошарок із безкультурних владних керівників-банкірів і політиків, які нас більше роз'єднують, роздирають, аніж об'єднують. Та попри все — у нас є кого і що пропагувати. Ми маємо велику історію славного українського козацтва, яку повинні знати і цінувати.

А презентація двотомного збірника “Історія Українського козацтва” видавничим домом “Києво-Могилянська академія” — вагомий внесок до ювілею Івана Мазепи.

ІСТОРІЯ ЗРАДИ СВОГО НАРОДУ ПОВТОРЮЄТЬСЯ!

Степан БОЙКО,
просвітянин,
м. Івано-Франківськ

У етимологічних словниках читаємо, що українське слово “зрада” походить від польського “zdrada”, яке є калькою німецького слова “verraten” первісне значення якого — “поганою радою зіпсувати, завдати шкоди”. Отже, зрада — це погана рада, шкода, а це зло. Перша найбільша зрада сталася на небі, коли один із найвищих ангелів виступив проти свого Творця. Пізніше цей “ангел” спокусив до гріха, на зраду Творцеві і першу людину. Звідси йде початок зрад в історії людства.

Другою найбільшою зрадою на землі була зрада апостолом Іудою свого Вчителя і Спасителя Ісуса Христа. Відтоді в кожному християнському народі зрадників називають Іудами. На жаль, зрадами переповнена історія Київської Русі, де брат убивав брата-князя. Боротьба за владу була причиною братовбивчих війн і міжусобиць. Пригадаймо 1097 рік, у Любичі князь Василько

скликав усіх князів на раду, закликаючи до єдності. Всі одностайно ухвалили: “Зберігати єдність, разом захищати країну...” Хіба не так хотів зробити Президент України В. Ющенко, ініціювавши Універсал? Але де там. Зрада Мороза зруйнувала рівновагу у ВР. А потім підриском, посадами і привілеями “кризова опозиція” почала (в порушення Конституції України) “перетягувати” депутатів у свою коаліцію. А потім планувалася ліквідація президентської посади і його структур на місцях, введення другої державної мови російської, зміну зовнішньополітичного курсу України на Москву, а внутрішню політику на звертання усього українського. Звісно, на це не погодилися демократичні сили.

Президент підписав Указ про дострокові вибори. Вєсь час після виборів Президент шукав компромісу для єдності, але, на жаль, не знаходив.

Маємо приклад, як живуть народи Польщі, Прибалтики (там забули туберкульоз, злидні, володіють землею, там немає мільярдєрів, а зро-

стає середній клас, який кріпить державу). А що ми? Підвищення вартості комунальних послуг, інфляція, корупція, дорогі ліки і продукти. Цього уряд не бачить, бо ж втягнутий у політичну боротьбу. Князі в Любичі склали присягу, хрест цілували. Однак не встигли доїхати до своїх місць, як поміж ними почалися сварки.

Козаччина... Час визвольної боротьби. Пролити море крові своєї і чужої: польської, турецької, московської, вигравши багато битв. Врешті-решт через зради козаки йшли на чужі землі, аби доживати, лягали кістками на будовах царських палаців. 1659 рік, козацькі полковники повстали проти гетьмана Івана Виговського, прислуживши Москві. Саме тоді Україна втратила можливість звільнитися від північної сусідки.

1665 року гетьман Іван Брюховецький (гетьманство отримав за зраду України) добровільно віддає Москві рештки автономних прав України. Полковник Дем'ян Многогрішний 1669 року зрадив Петра Дорошенка, за що отримав від Москви

гетьманство. Івана Мазепу зрадили не тільки генеральний суддя Василь Кочубей і сотник Іван Іскра, а більшість козацької старшини. Сотник-зрадник Варівка-Покорський виказав москалям підземний вхід до Новгород-Сіверської фортеці. Полковник Гнат Галаган показав вхід до Запорізької Січі, полковник М. Бурляй здав фортецю Біла Церква за хабара, полковник І. Скоропадський здав без бою Стародуб, отримав гетьманство, а сотник Іван Ніс показав таємний прохід до Батурина, внаслідок чого було знищене все населення цього міста і програна І. Мазепою Полтавська битва.

Звичайно, зрада не має національного обличчя. Кожний народ мав своїх зрадників. Чому ми після одержання незалежності, Помаранчевої революції знову відчуємо страх перед можливістю втратити незалежність і державність України? Хто в цьому винен? Наші проводирі. Так. Але й ми. Одні не голосують, інші кажуть: “Я маленька людина. Чи що залежить від мене?” Свою країну треба всім захищати, жити в єдності.

КНИЖКА ПРО НАЙКРАЩІ ТВОРІННЯ

Михайло ПОЛЯК,
журналіст,
м. Чернівці

Уперше за останні п'ятнадцять років у Чернівцях зчинився справжній бум навколо книжки Володимира Добржанського “Квіти в житті українців та інших народів світу” (Чернівці, “Троянда”, 220 ст. тексту та 24 ст. кольорових вкладок). Про видання говорили у теле- і радіопередачах, писали в газетах. Досить сказати, що рецензію на книжку видрукували на своїх шпальтах часописи “Буковинське віче”, “Доба”, “Клич нації”, “Дунаєвецький вісник” Хмельницької області та інші. Зокрема газета чернівецької міської ради “Чернівці” так підсумовує працю письменника: “Щоби написати книгу, Володимир Добржанський вивчав легенди, народні перекази, пісні, літературні, живописні та музичні твори. У виданні представлено 40 оповідань про різні квіти. Воно проілюстроване, зокрема, картинами народної художниці Катерини Білокур. Споконвіків Україну символізують калина, барвінок, червона рута... (неопалима купина)... Буковина, Карпати асоціюються з едельвейсами (білотками). Мало хто

знає, що улюбленю квіткою французького імператора Наполеона Бонапарта і німецького поета Гете була фіалка, українського Президента Віктора Ющенка — синяк, співака Павла Дворського — орхідея...” (ч. 11 за 2007 р.).

Газета “Погляд” (ч. 20 за 2007 р.) підкреслює, що це перше видання в Україні, де розкрито соціальну значимість “одного з найбільших чудес природи — квітів”. Чимало місця книжці відведено в газеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича “Університетський вісник” (лютий—березень 2007 ч. 2—3). Автор кореспонденції “З життя квітів” Антоніна Аністратенко головну увагу приділила становленню в українській літературній мові нормативних поєменувань квітів. Вона пише:

“...Філологи знають, що волошки — назва небесно-синіх польових квітів, що російською мовою перекладається васильки. Це відомо й широкому загалу. Проте не всі знають, що в українській мові теж є васильки — квіти жовтого або білого кольору. Через подібність назви їх часто плутають з волошками”.

Від себе додаю, що в публікації представлені й інші, не менш цікаві

приклади становлення назви квітів. Так, автор переконаний, що від чорнобривців слід відокремити купчак повні та зведені. Такі найменування зустрічаємо в селах Поділля та в творах Михайла Коцюбинського. Автор широко використав спадок класиків української та світової літератури, а також твори буковинських поетів Михайла Ткача, Віри Китайгородської, Миколи Бучка, Тамари Севернюк та багатьох інших. Глибока за змістом, насичена фактичним матеріалом, дохідлива для сприйняття читачким загалом книжка привернула увагу активістів місцевої “Просвіти”. Вони провели низку заходів, щоб ці ідеї знайшли відгук у серцях українців. Зокрема нещодавно з ініціативи завідувачки Чернівецької муніципальної бібліотеки імені Анатолія Добрянського Лєсі Щербанюк відбулося обговорення книги серед читачів — учнів першої художньої школи. Вони прийшли зі своїми творами живопису на квіткові теми, висловлювали щирі вдячності Володимирі Добржанському за доробок.

Шкода лише, що така гарна й потрібна книжка з українознавства побачила світ обмеженим накладом і поки що не дійшла до читачів інших регіонів України.

ВУЛИЧНИЙ ФОТОГРАФ

Фото О. Литвиненка

ШЕВЧЕНКІАНА В НИЖНЬОМУ НОВГОРОДІ

Олександр КРИНИЦЬКИЙ,
м. Нижній Новгород

Нещодавно в обласній дитячій бібліотеці Нижнього Новгорода відбулася творча зустріч: “Щоб слово полум’ям горіло”, присвячена великому українському поету Т. Г. Шевченку.

Зустріч підготували Нижньогородське товариство української культури “Джерело”, колектив обласної дитячої бібліотеки та Центр додаткової освіти дітей “Молодість”.

Гості бібліотеки познайомились із біографію та творчим шляхом “поета, гравера, живописця...”, його перебуванням у Нижньому. На книжковій виставці були представлені цінні книги з фондів центральної бібліотеки.

Дорослі змогли помилю-

ватися малюнками дітей, у яких вони відобразили героїв творів Кобзаря. Виставку названо: “Творчість Т. Г. Шевченка в малюнках Нижньогородських дітей”.

Діти читали вірші та уривки з поем рідною мовою поета і в перекладі російською, співали й грали на музичних інструментах.

Порадував слухачів виступ вокального народного ансамблю “Калинове гроно” під керівництвом Любові Волдиревої. Лірично, мелодійно звучали пісні на слова Тараса Шевченка.

Нагородою організаторам та учасникам цього свята стали щирі слова подяки гостей. Оператори телекомпаній знімали цю подію в повному обсязі.

Фото Галини Криницької

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ЦЕНТРАХ РОСІЇ

Валентина ЛІСНИЧА,
м. Тольятті

18 березня 2007 року в Тольятті відбулося традиційне міське свято української культури. Уже дванадцять! Українське земляцтво “Дніпро” під керівництвом Ростислава Коляди продумано організувало цей захід. Ще з дня до приміщення філармонії стали приходити люди, яких цікавив не тільки концерт, а й колоритна виставка українських виробів, кераміки, різьблення по дереву, репродукцій картин, вишивок.

Великий святковий концерт підготував художній керівник хору “Дніпро” Віталій Голово. Наші мистецькі сили — це насамперед хор “Дніпро”; фольклорний ансамбль, вокальний ансамбль під керівництвом Анатолія Корольова; чоловічий і жіночий вокальні ансамблі, тріо бандуристок; солісти; танцюристи.

Міське свято української культури — це свято не тільки українського земляцтва нашого міста, а й гостей з інших міст і всіх мешканців Тольятті, які шанують українську культуру і своїми творчими силами сприяють її розвитку.

Професор Галина Сорокіна, глибоко відчувачи й розуміючи українську музику, зуміла прищепити своїм вихованцям любов до українських пісень, сповнених щирими почуттями, високими душевними переживаннями.

Із Димитровграда до нас завітали голова правління Українського земляцтва “Краяни” Майя Клокова та жіночий вокальний дует.

Особливу любов у глядачів викликав знаменитий гість із Самари — заслужений артист України Микола Мороз.

Надзвичайно порадували учасників свята діти. Анфіса та Богдан Бочкарі, які за свої виступи мають багато нагород місцевого, обласного та окружного значення; танцювальний ансамбль “Юні чарівниці” школи №13 (художній керівник Галина Богдан); домрист Саша Вальков;

юні троїсті музики Анфіса Бочкар та Катя Петрова (вокал і танець), Богдан Бочкар (скрипка і вокал), Альоша Соловійов (баян). Загальне захоплення викликала 5-річна Полінка Огуречникова, вона прочитала вірші про Тараса Шевченка.

Провідною ідеєю свята стала українська мова. Раніше ми проводили концерти російською й українською, а тепер вирішили: на святі **української** культури треба спілкуватися тільки рідною мовою.

Глядачі дуже прихильно сприйняли звучання на святі виключно української мови і чуйно реагували на всі нюанси: чи змахували сльозу, викликану піснею рідного краю, чи дружню посмішку над вдалим жартом гумористів. Українці не забули своєї мови, а представники інших національностей із задоволенням вслухалися в неповторні, колоритні інтонації.

Девізом XII міського свята української культури в Тольятті стали слова, озвучені у виступі голови правління Українського земляцтва “Дніпро” Ростислава Коляди: “Шануймо, друзі, рідну мову — культури нашої основу”.

МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА В БЕНДЕРАХ

Микола СТАСИШИН

Багате на історію місто Бендери (розташоване на правому березі Дністра, але адміністративно належить до лівобережного Придністров’я) наступного року відзначатиме своє 600-ліття. Із містом пов’язані імена Івана Мазепи, перше поховання якого відбулося у Бендерах; Івана Котляревського, який проходив військову службу ад’ютантом командувача російським військом у фортеці; гетьмана Пилипа Орлика, який підписав у місті першу українську Конституцію; Марії Заньковецької, яка в першому українському народному театрі, створеному разом з Іваном Тобілевичем (Іван Карпович Карпенко-Карий), уперше грала Наталку-Полтавку саме в Бендерах.

Бендери найбільше постраждали під час збройного конфлікту з Молдовою в червні 1992 року. Але місто відновилося, і в ньому функціонують усі державні інституції, працюють осередки культури, організовуються виставки.

Уже другий тиждень бендерці мають можливість відвідувати нову експозицію Картинної галереї імені Лосева. Зали мистецького закладу зайняли фотокартини, живописні полотна й скульптури учасників тогорічного Міжнародного симпозиуму “Кам Арт-2006”, який відбувся в курортному місті Кам’янка.

У залах галереї до картин, створених під час мистецького форуму, додалися нові твори.

Участь у культурній події взяла не тільки вся мистецька еліта з Тирасполя й інших міст Придністров’я, а й представ-

ники державних структур, засобів масової інформації, зокрема гості з України. Одеське відділення Спілки журналістів України (Юрій Работін, Володимир Невмий) передало українській гімназії в Бендерах цілу бібліотеку книжок.

Першими відвідувачами виставки стали працівники видавничого дому “Справа”, художнього салону, державного архіву з Тирасполя, викладачі й учні Бендерського художнього коледжу, журналісти.

Щодня галерею відвідують діти й дорослі з Бендер і Тирасполя, з інших міст Придністровської землі.

А художники готуються до наступного симпозиуму, який восени знову має відбутися в Кам’янці. Організатори запрошують до співпраці нові творчі сили (пропозиції надсилайте на адресу **e-mail: snn53@mail.ru**).

ОУП ВІДЗНАЧАЄ 60-РІЧЧЯ АКЦІЇ «ВІСЛА»

Петро АНТОНЕНКО

Об’єднання українців Польщі — головна українська організація країни, що постала півстоліття тому, в часи розвінчання культу Сталіна, часи хрущовської “відлиги”, що прокотилася й по країнах соцтабору. Нині ОУП проводить велику роботу з організації й підтримки польського українства. Об’єднання має своє видавництво, вже кілька десятиліть видає газету “Наше слово”.

В ОУП головна турбота зараз — відзначення 60-річчя сумнозвісної Акції “Вісла”. Головні урочистості пройшли напри-

кінці квітня в місті Перемишль. А потім заходи триватимуть у Польщі весь цей рік.

Нагадаємо, що йдеться про акт геноциду двох комуністичних режимів — СРСР і Польщі, які здійснили повоєнну “зачистку” своїх прикордонних територій. Із західних регіонів СРСР польське населення вислали подалі на схід. Але ще масовішою була та сама Акція “Вісла” у 1947-му. Влада комуністичної Польщі, за потурання Кремля, вигнала зі Східних воєводств, із земель свого споконвічного проживання сотні тисяч українців. Депортували цілими селами, вислали на схід і північ країни. Прак-

тично з порожніми руками, відібравши оселі, землю, майно, церкви, народні дома, школи.

Уже через 9 років, із 1956 р., почалася реабілітація і повернення українців на свої землі. Але поверталися не всі. Кого розсіяло по світу, хто загинув під час акції чи у висланні.

Тепер українці добираються від влади Польщі офіційного вибачення за акт геноциду, а також компенсації пограбованого. Зокрема й повернення ще вцілілих церков, шкіл, народних домів. Чи згодиться на це держава, нині вже член Євросоюзу? Покаже час.

● ЧЕТВЕРТА ХВИЛЯ

УСІМ

Новини від Української Світової
Інформаційної Мережі

Наприкінці 2006 року на території Ростовської області зареєстровано першу українську газету “Громада” (засновник — Союз Українців Ростовської області). Мета газети — інформування мешканців Ростовської області про життя українців на півдні Російської Федерації, а також про історію, культуру України. Газета схвалена Генеральним Консульством України в Ростові-на-Дону, Законодавчими Зборами Ростовської області.

Офіційно оголошено, що реорганізація Бібліотеки української літератури в Москві не здійснюватиметься, бібліотека залишається окремим державним закладом культури. Наказ про закриття бібліотеки для перевірки фондів скасовано, вона працює у звичайному режимі.

Нова книжка англійської авторки українського походження Марини Левицької “Дві дачі на колесах” знову розповідає про українців, цього разу про заробітчани на сунічних полях графства Кент, які живуть у двох туристичних причепах. Цей іронічний роман, як і попередній “Коротка історія тракторів українською”, написаний гумористичним англо-українським суржиком.

З ініціативи міністра освіти і науки С. Ніколаєнка з 1 вересня 2007 року в Києві буде відкрито Міжнародну українську школу, у якій здобуватимуть освіту діти працюючих за кордоном українців і діти іноземних громадян. Як повідомляє прес-служба Кабміну, навчання в школі проходитиме екстерном, у формі дистанційного навчання з використанням новітніх технологій: блокових завдань, консультацій, підсумкових контрольних робіт. Значна частина роботи здійснюватиметься в мережі Інтернет. Навчальний заклад буде відкрито в приміщенні Міністерства освіти і науки. Створивши таку школу в Україні, можна буде заощадити кошти на відкритті українських шкіл у Лівії, Греції, Іспанії, Португалії, Італії, Чехії. За попередніми даними, у Міжнародній школі навчатимуться до 1000 учнів.

Міжнародна Асоціація Громадян України у США організувала зустріч міністра закордонних справ України Арсенія Яценюка, який перебував там із візитом, з українськими студентами, які навчаються за спеціальностями міжнародний бізнес і державне управління. Коротка розмова стосувалася освіти й досвіду, що їх студенти набувають у США, а також перспективи працевлаштування їх в Україні. Міністр зазначив, що останнім часом Міністерство закордонних справ України змінило політику оплати праці й пропонує ближчі до ринкових заробітні плати.

У квітні 2007 р. розпочало свою діяльність Британо-Українське Товариство, неприбуткова організація, мета якої — зміцнення зв’язків між Великобританією та Україною на всіх рівнях. Товариство опікуватиметься освітянськими та культурними програмами. Серед 9 директорів товариства 4 — українці (директори Українсько-Британського Сіті-Клубу І. Тимчишин та Т. Чабан, докторанти Інституту економіки й менеджменту НАНУ С. Круглик та В. Грановський).

“Гаряча лінія” МЗС із візових питань для українців. Це буде цілодобовий call-центр, що приймає дзвінки від громадян України, які перебувають за кордоном, якщо в них виникнуть проблеми під час перетину кордону, а також інші питання, пов’язані з їхнім перебуванням за кордоном. У call-центр також можуть подзвонити українці, що перебувають на території України, у тому разі, якщо вони з деяких причин не змогли одержати візу у відповідних іноземних посольствах, або коли в них виникнуть проблеми, пов’язані з діяльністю відповідних консульських установ в Україні. На кожен дзвінок дипломати Міністерства терміново реагуватимуть і виходитимуть на зв’язок із відповідними іноземними консульськими установами для якнайшвидшого виходу з проблемної ситуації.

Фундація “Україна—США” є, можливо, найкращим прикладом використання фінансової допомоги, яку США надає Україні, оскільки більшість коштів витрачається не на іноземних консультантів, обладнання й технології, як це часто відбувається з фінансовою допомогою, а на навчання тих українських посадовців, які здатні змінити радянський підхід у місцевій владі; на виховання молодих лідерів і свіжих кадрів для роботи в уряді, бізнесі, освіті, громадських організаціях; на встановлення зв’язків між громадами, які не зникають після закінчення формальної частини проекту.

Електронна адреса UCIM: **novaxvylya@g.mail.com**, або **slavov@chello.at**.

Передрук матеріалів дозволяється за умови посилання на UCIM при МГОУ “Четверта Хвиля”.

Підготував
Дмитро СЛАВОВ,
співкерівник UCIM при МГОУ
“Четверта Хвиля”,
Австрія, Відень